

Bosna i Hercegovina u potrazi za odgovornošću

Kazneno procesuiranje visokopozicioniranih političara u Bosni i Hercegovini

Marija Lučić-Ćatić

Sadržaj

Rezime

1. UVOD	2
1.1. Metodologija	3
2. PROCESUIRANJE VISOKOPOZICIONIRANIH POLITIČARA U BiH: NEDOSTACI I PROBLEMI	4
2.1. Pravosudni sustav u BiH	4
3. KLJUČNI NALAZI ANALIZE TRI SLUČAJA (Čović i drugi, Bičakčić i drugi i Ivanić)	6
3.1. Optuženi i oslobođeni: pozadina slučaja	6
3.2. Pitanja koja su identificirali suci za prethodno saslušanje	8
3.3. Dokazi	8
3.4. Nadležnost Suda BiH	9
3.5. Zastara	11
3.6. Politizacija djelovanjem Visokog sudskog i tužiteljskog vijeća (VSTV)	11
3.7. Izjave medija	12
4. POLICY OPCIJE ZA UNAPREĐENJE PROCESUIRANJA VISOKOPOZICIONIRANIH POLITIČARA U BiH	14
4. 1. Trenutna policy opcija	14
4. 2. Policy opcija I	15
4. 3. Policy opcija II	17
4. 4. Usporedba policy opcija	18
5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	19
BIBLIOGRAFIJA	20
PRILOG I - Članak 17. (Nadležnosti) ZoVSTV BiH	23
PRILOG II - Članak 4. (Članstvo) ZoVSTV BiH	25

Rezime

U studiji koju je provela Svjetska banka (2009) navedeno je da se Vlada i pravosudni sustav u BiH smatraju najmanje odgovornim u regiji. Unatoč tomu što je djelomična reforma pravosudnog sustava osigurala institucionalne uvjete za neovisnost pravosuđa, veliki broj strukturalnih i političkih problema i dalje otežava učinkovitost pravosuđa BiH (Azinovic, Bassuener, Weber, 2011). Jedan od prepoznatljivih problema kojim se ova studija bavi upravo je procesuiranje visokopozicioniranih političara (OSCE 2010).

Ovo istraživanje počiva na case study pristupu koji je pogodan za sveobuhvatnu analizu sudskih postupaka i presuda u predmetima tri visokopozicionirana političara u BiH: Edhema Bičakčića, Dragana Čovića i Mladena Ivanića, koji su u vrijeme trajanja sudskih postupaka obavljali najviše državne i entitetske funkcije, te značajne položaje u pripadajućim političkim partijama. Studija istražuje razloge koji su, unatoč jakim dokazima, doveli do oslobađanja ovih političara u postupcima pred Sudom BiH. Istraživanju su se ispriječile mnogobrojne poteškoće kako u pristupu dokazima, tako i u pristupu optužnicama i dokumentima koji bi inače trebali biti dostupni bh. javnosti. Štoviše, svi tužitelji koji su sudjelovali u navedenim postupcima odbili su participirati u ovom istraživanju. Unatoč tomu, uvidom u sudske spise i intervju sa sucima, kao i u medijskim izvješćima u svezi sa spomenutim procesima, prikupljeni su značajni podaci.

Istraživanje je identificiralo brojne neregularnosti u pravosudnom sustavu BiH koje su omogućile oslobađajuće presude u ova tri slučaja. Neke od tih su:

- sud tumači isti zakon na različite načine u različitim predmetima, što dovodi u pitanje neovisnost pravosuđa;
- tijekom suđenja Sud obustavlja postupak pod izlikom da za isti nije nadležan;
- nepravilna uporaba dokaza i nedosljedan postupak u svezi sa dopuštenošću dokaza;
- pitanje apsolutne zastare: zašto se čeka po deset godina da bi se započeo određeni postupak;
- politički i medijski pritisak kao problemi čijem rješavanju pravosudni sustav BiH ne pristupa ozbiljno.

Imajući u vidu kompleksnost sociopolitičkih prilika u BiH, evidentno je da problem neadekvatnog procesuiranja visokopozicioniranih političara može prouzročiti javno nepovjerenje u nepristranost, neovisnost i transparentnost pravosudnog sustava. Uzevši u obzir kontekst pravosudnog sustava BiH, ova studija predlaže opciju koja ne iziskuje velike promjene u pravnom sustavu BiH niti iznimna dodatna sredstva. Najkvalitetnija opcija predstavlja izradu skupa smjernica namijenjenih kako tužiteljima, tako i sucima u procesuiranju predmeta pred Sudom BiH. Dugoročno gledajući, primjena ovih smjernica dovela bi do uspostave zajedničke i jedinstvene prakse u slučajevima procesuiranja visokopozicioniranih političara u BiH, te u konačnici doprinijela podizanju unutarnje odgovornosti cjelokupnog pravosudnog sustava na viši nivo.

1. UVOD

Iako već više od 20 godina Bosna i Hercegovina nastoji ojačati demokraciju, jedan od osnovnih demokratskih postulata (postulat o odgovornosti) nedostaje u većini multilateralnih institucija, dok je opstruiranje zakona uobičajena pojava. U studiji koju je provela Svjetska banka (2009) navedeno je da se Vlada i pravosudni sustav u BiH smatraju najmanje odgovornim u regiji. Unatoč djelomičnoj reformi pravosudnog sustava provedenoj s ciljem unapređenja kvaliteta rada sudova, trenutna situacija daleko je od zadovoljavajuće.

Postojeće stanje najcjelovitije je prezentirao Gary D. Robbins (2010), Ambasador i Šef misije OSCE-a u BiH, riječima: «Usprkos značajnom napretku, ostaje još mnogo toga da se uradi. Cilj da pravosudni sustav u BiH stvori kapacitet da u potpunosti ispoštuje principe vladavine zakona i dalje je daleko.» (Robbins, G. D., 2010 "Bosnia and Herzegovina's Unfinished Judicial Reform", *New Europe*,).

Upravo u ovom kontekstu uloga pravosuđa dobiva na važnosti u suvremenim naporima režima da stekne legitimitet i značajan oblik demokratskih praksi. Štoviše, pravosuđe je ključna institucija u pravnoj odgovornosti i ustavnoj kontroli. Pitanje pravne odgovornosti ne treba se spominjati samo u kontekstu toga koliko je učinkovito pravosuđe u donošenju odluka u slučajevima protiv pravno odgovornih javnih zvaničnika, nego i u kontekstu unutarnje odgovornosti sudova (Schedler, Diamond, Plattner, 1999).

Osim toga, neovisnost pravosuđa od ključnog je značaja za kapacitet sudova da obavljaju svoju funkciju ustavne kontrole, pravne odgovornosti i primjene pravde (Pilar, 1999).¹ Ovaj problem u pravosuđu BiH prepoznat je u okviru OSCE-ovog Programa praćenja i zaštite u oblasti pravosuđa. Kroz navedeni Program OSCE prati kaznene postupke pred svim sudovima u BiH od 2004. g., uključujući suđenja visokopozicioniranim političarima. U decembru 2009. g. u *Spot* izvještaju "Nezavisnost pravosuđa: neprikladan pritisak na pravosudne institucije u BiH" navodi se: "OSCE BiH je veoma zabrinut zbog prirode izjava koje daju neki utjecajni politički predstavnici, posebno iz RS-a, ali ne samo iz ovog entiteta, u vezi s radom Suda Bosne i Hercegovine i Tužiteljstva BiH... Ocjena Misije je da ove izjave, zbog ozbiljnosti njihovog sadržaja, neosnovanosti i učestalosti, prelaze granice prihvatljivog kritiziranja i stvaraju neprikladan pritisak na ove nezavisne institucije."

Od tada se utjecaji političara nastavljaju preko medija ili na druge načine, osobito političara koji su bili ili su trenutno predmet istraga i suđenja u Sudu BiH. Ovo također ispituju i Azinovic, Bassuener i Weber (2011), koji ističu da bh. pravosudni sustav nije imun na političke pritiske i korupciju. Sve to navodi na pitanje zašto je većina sudskih postupaka protiv visokopozicioniranih političara BiH rezultirala oslobađanjem optuženih? Navedeno pitanje predstavlja osnovu za definiranje *policy* problema/pitanja obrađenog u ovoj studiji: da li su odluke kojima se optuženici oslobađaju temeljene na čvrstim pravnim dokazima i do koje mjere je politizacija procesa imala u tome ulogu? Traženje odgovora na ovo pitanje nije važno samo za povećanje transparentnosti, već je od ključnog značaja i za shvaćanje važnosti odgovornosti, pouzdanosti i pružanja relevantnih informacija onima koje zanima što se, zapravo, desilo (Bemelmans-Vidéc, 2007).

1.1. Metodologija

Istraživanje se temelji na *case study* pristupu, uz detaljnu analizu tri važna slučaja u kojima su donesene oslobađajuće presude pred Sudom BiH (Bičakčić, Čović i Ivanić).² Pristup *case study* je, kao empirijska analiza, pogodan za istraživanje društvenog fenomena unutar konteksta stvarnog života, i on omogućava korištenje višestrukih izvora dokaza (Yin, 1989). Kako je *case study* pristup koristan u boljem razumijevanju određenih problema, pogodan je za sveobuhvatnu analizu sudskih postupaka protiv Bičakčića, Čovića i Ivanića. Također, izvršit će se analiza relevantnih odredbi Europske konvencije o ljudskim pravima (EHCR) i Zakona o kaznenom postupku (ZKP) te mjeriti njihova primjena u sva tri slučaja. Ovo istraživanje uzima u obzir posebnu prirodu pravnog istraživanja koja omogućuje istraživačima u pravnoj oblasti da donose zaključke i preporuke na osnovu analize nekoliko slučajeva, kao što je to učinjeno ovdje:

- Anglosaksonski pravni sustav tretira individualne sudske presude kao izvore prava u obliku pravnih presedana čineći ih formalnim izvorima prava;
- Kontinentalni pravni sustav tretira individualne sudske presude kao značajne izvore prava i kao smjernice za buduće procese, koristeći ih kao argumente i čineći njihovu primjenu mogućom i preporučljivom;
- Od ukupno 326 predmeta procesuiranih pred Odjelom II Suda BiH samo 8 predmeta podignuto je protiv visokopozicioniranih političara. Od tog broja 6 predmeta je rezultiralo oslobađanjem optuženih, jedan predmet je riješen nagodbom, dok je jedan osuđen u prvostupanjskom postupku, ali samo za dio optužnice. Stoga ova studija bira tri najprominentnija slučaja protiv političara koji mogu biti kategorizirani kao visokopozicionirani obzirom da su obavljali najviše državne i entitetske funkcije, a ujedno su bili i predstavnici tri nacionalnosti BiH konstitutivnih naroda.³

Pored analiziranja dokaza, prvobitni plan obuhvaćao je provođenje niza intervjua sa pozorno izabranim pojedincima koji su imali ključne veze sa slučajevima (Tonkiss, 2006). Za obavljanje intervjua bili su kontaktirani tužitelji i njihovi suradnici, koji su bili angažirani na predmetima, i suci koji su bili članovi vijeća u prvostupanjskim i drugostupanjskim postupcima u ovim predmetima. Međutim, iako sam pomno objasnio smisao studije na "neprijeteći" način (tj. ne sa ciljem da se pronađu pogreške, već da bi se istražio i analizirao sam proces), nisam uspjela obaviti niti jedan intervju sa tužiteljem ili njegovim pomoćnikom koji je bio angažiran na nekom od slučajeva. Štoviše, unatoč činjenici da sam izričito slijedila protokol predviđen "Vodičem o pristupu, objavljivanju i dostavljanju informacija u posjedu i pod kontrolom Tužiteljstva Bosne i Hercegovine", nije mi bio omogućen pristup niti jednoj optužnici u navedenim predmetima bez bilo kakvog pismenog objašnjenja.⁴ Ovakav postupak Tužiteljstva BiH protivan je odredbama "Zakona o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini". Nadalje, takav stav Tužiteljstva ukazuje na nezainteresiranost tog tijela za pravna istraživanja i širenje znanja u oblasti pravosuđa. Također, ovakav postupak može se tumačiti u svjetlu pokušaja predupređenja vanjskih procjena i evaluacija.

Intervjui obavljani sa sucima koji su bili članovi panela u prvostupanjskim i drugostupanjskim postupcima u ovim predmetima, te drugim sudijama Odjela II Suda BiH⁵ osigurali su ključne podatke za ovu studiju. Intervjui su temeljeni na nizu otvorenih pitanja o unaprijed pažljivo pripremljenim temama. Pitanja su korištena za iniciranje i otvaranje diskusije čime je pružen daljnji

¹ Autonomnost sudova i nezavisnost pravosuđa neophodne su za postizanje nepristranosti u donošenju presude, te za poboljšanje vladavine zakona i učinkovite pravne odgovornosti. Nezavisnost uključuje političku autonomiju od drugih grana vlasti, što je od ključnog značaja u stremjenju ka horizontalnoj odgovornosti. Ovo je veoma značajno u postizanju potpune oslobođenosti sudaca od bilo kakvog političkog utjecaja (Pilar, 1999).

² U vrijeme podizanja optužnica i suđenja u navedenim slučajevima, optuženici su obavljali najviše državne i entitetske funkcije. Edhem Bičakčić je obavljao funkciju premijera Vlade FBiH, Dragan Čović funkciju zamjenika premijera Vlade FBiH i ministra financija FBiH (trenutno je predsjednik Hrvatske demokratske stranke BiH). Mladen Ivanić je obavljao funkciju premijera Vlade RS. Ove, jednako kao i činjenice da su, između ostalog, optuženi za kazneno djelo Zlouporebe službenog položaja, čine ove slučajeve reprezentativnim uzorkom.

³ U ostalim slučajevima optuženi su delegat u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH, ministar obrane Federacije BiH, član Predsjedništva BiH i dva pomoćnika tajnika obrane FBiH, što su niže funkcije od onih koje su obavljali optuženi u odabranim slučajevima.

⁴ Zakon o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini (Sl. gl. BiH br. 28/00)

⁵ Intervjui su obavljani sa sudijama: Dragomir Vukoje – član sudijskog vijeća u slučaju Čović i ostali, Izo Tanakić - član sudijskog vijeća u slučaju Bičakčić i ostali, Ranko Perić – obavljao funkciju predsjednika VSTV i Carol Michael Peralta koji nije bio vezan za istraživane predmete ali obavlja funkciju suca u Sudu BiH.

⁶ Polustrukturirani intervjui pogodni su za ovu vrstu studije, jer će omogućiti respondentima, koji su upoznati sa slučajevima, da postavljaju nova pitanja, unesu nove ideje i dodaju ono što oni smatraju relevantnim.

⁷ U pripremi ove studije bila sam svjesna ograničenja kod intervjua elite jer je manje vjerovatno da će ona podijeliti informacije, te postoji rizik otkazivanja intervjua i njihovog davanja pod pritiskom (Mangen, 1999).

⁸ Kako analizu sadržaja prati rizik ignoriranja konteksta i višestrukih značenja, njena kombinacija s tematskom analizom umanjit će ovaj problem.

poticaj umjesto ograničavanja odgovora (Brayman, 2004).⁶ Obzirom da kvalitativni intervjui omogućavaju istraživanje osjetljivih tema (Byrne, 2006), znatno su olakšali komunikaciju kad je riječ o osjetljivim temama u svezi s ovim slučajevima. Od sudionika intervjua zatražena je dozvola za snimanje istih, no obzirom na uobičajene sudske protokole i osjetljivost diskusije, snimanje nije bilo dozvoljeno. Stoga su tijekom intervjua vođene detaljne bilješke, a neposredno po njihovom završetku zabilježen je detaljan transkript konverzacije.⁷ Tijekom intervjua pojedini suci su prezentirali iznimno zanimljiva mišljenja i dokaze za koje su zahtijevali da budu izuzeti iz studije. Pošto to predstavlja specifično etičko pitanje u istraživanju osjetljivih tema odlučila sam poštovati njihove želje.

Prilikom analize i prikupljanja podataka, ovo istraživanje se oslanjalo na tematsku analizu (Miles i Huberman, 1994), uz analizu sadržaja tamo gdje je prikladno.⁸ Validnost istraživanja postignuta je korištenjem strategije triangulacije, jedne od najpopularnijih tehnika u postizanju pouzdanosti rezultata (Steinke, 2004). Podaci dobiveni iz intervjua upotpunjeni su analizom dokaza koji su korišteni pred sudom. Korištenje višestrukih tehnika i izvora podataka povećava validnost i pouzdanost nalaza. U interpretaciji podataka koristila sam pomoć dvoje kolega koji su pravni stručnjaci i iskusni advokati.

Nadalje, u okviru istraživanja izvršena je i analiza medijskih izvještaja vezanih za istraživanje sudskih procesa kao i prebrojavanje medijskih izvjava utjecajnih političkih predstavnika oba entiteta, koji su, u svezi sa ovim procesima, imali neprimjeren i neprijatan sadržaj. Izjave utjecajnih političkih predstavnika vezanih za sudske procese visokopozicioniranih političara, a koje su neprimjerenog i neprijatnog sadržaja, OSCE Misija u BiH tretira kao oblike politizacije pravosudnog sustava. Stoga je prilikom izrade studije i ovaj parametar uzet u obzir. Počevši sa kratkim pregledom pravosudnog sustava u BiH, naredni dio prezentira ključne nedostatke i probleme u procesuiranju visokopozicioniranih političara u BiH, kako je navedeno i u pregledu literature. Ovaj odjeljak također ističe i razloge zbog kojih je bavljenje problemom ove *policy* studije od osobite važnosti.

2. PROCESUIRANJE VISOKOPOZICIONIRANIH POLITIČARA U BiH: NEDOSTACI I PROBLEMI

2.1. Pravosudni sustav u BiH

Od osnutka Bosne i Hercegovine kao samostalne države (1992) do danas pravosudni sustav je bio predmetom brojnih promjena. Godinu 2003. obilježile su dramatične promjene u pravosudnom sustavu BiH, uključujući restrukturiranje sudstva i tužiteljstva, usvajanje novih kaznenih zakona i zakona o kaznenom postupku, zakona o parničnom postupku i uspostavu novih pravosudnih institucija. Ova novoosnovana tijela uključuju državni sud – Sud Bosne i Hercegovina, Ured tužilaštva BiH, jedinstveno Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće BiH i centre za edukaciju sudaca i tužitelja u Federaciji BiH i Republici Srpskoj.

Nadalje, na sjednici Vijeća ministara BiH održanoj 23. 6. 2008. godine usvojena je Strategija za reformu sektora pravde u BiH 2008 – 2012 (SRSP BiH). Ciljevi Strategije podijeljeni su na pet područja⁹, te je utvrđen niz programa i aktivnosti kojima će se izgraditi bolji, odgovorniji i učinkovitiji pravosudni sektor u cijeloj BiH. Pitanja u Strategiji koja se tiču pravosudnog sustava BiH podijeljena su u tri potkategorije, i za svaku od njih uspostavljen je razvojni program.¹⁰

⁹ Ta područja su: pravosuđe, provođenje kaznenih mjera, pristup pravosuđu, pružanje podrške gospodarskom razvoju i koordiniran, dobro uređen i odgovoran sektor.

¹⁰ Ove potkategorije su: neovisnost i harmonizacija, efikasnost i djelotvornost te odgovornost i profesionalizam sa zajedničkim ciljem: „Dalje jačati i održavati nezavisnost, odgovornost, efikasnost, profesionalnost i usklađenost pravosudnog sistema koji osigurava vladavinu prava u BiH” (Strategija za reformu sektora pravde u BiH 2008 – 2012)

Sukladno Strategiji postoji pet glavnih pitanja koja se tiču potkategorije „Neovisnost i harmonizacija“. Za svaku od njih razvijen je poseban strateški program, a tri od njih usmjerene su ka cilju buduće zaštite neovisnosti pravosuđa: „*Postojeći proces pripreme i izvršenja budžeta u pravosuđu mogao bi potencijalno biti podložan neprikladnim političkim pritiscima, ulogu VSTV kao posrednika između pravosuđa i izvršnih vlasti u procesu budžetiranja kao takvu potrebno je osnažiti. Također je potrebno osnažiti sposobnost Ministarstava pravde, kao i Pravosudne komisije Brčko-Distrikta, da utvrđuju strateške smjernice i prioritete za planiranje budžeta pravosudnog sistema, ali je isto tako potrebno da takve odluke budu zasnovane na temeljitoj i aktualnoj procjeni finansijskih potreba pravosudnih institucija, budući da se postojeći budžetski planovi i projekcije često oslanjaju na informacije koje ne odražavaju stvarnost.*“ (Strategija za reformu sektora pravde u BiH 2008 – 2012).

Unatoč tomu „Srednjoročni strateški plan Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine za razdoblje 2009 - 2011 (2010) ne bavi se ovim problemom.¹¹ Ipak, „Akcijski plan za provedbu Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini (2009 - 2013)“ (2008), kao i dva revidirana Akcijska plana¹² daju konkretne korake i aktivnosti za provedbu ciljeva utvrđenih u Strategiji, a koji se tiču „Neovisnosti i harmonizacije“. Iako su to bitni pomaci, potrebno je istaći da je, sukladno „Izvešću o provedbi Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini i njezinog Akcijskog plana za 2010“ (2010), od cjelokupnih planiranih aktivnosti u strateškom stubu I ostvareno samo 66,67 %. Dakle, evidentno je da se mnogo toga tek treba realizirati, te da je pravosudni sustav BiH još uvijek daleko od postulata neovisnosti i depolitizacije.

Prilikom definiranja policy problema u studiji u ranije spomenutom OSCE *Spot report (2009)* koji se tiče sudskih procesa protiv utjecajnih političara u BiH istaknuto je: „*Često se dešava da su Sud i Tužilaštvo BiH predmet napada važnih ljudi iz političkog i drugih aspekata javnog života iz oba entiteta, uglavnom u vezi s istragama ili suđenjima koje ove institucije vode protiv njih. Npr. bivši član Predsjedništva BiH i trenutni predsjednik HDZ BiH, Dragan Čović je u više navrata istakao kako je sudski postupak protiv njega zbog zlouporabe položaja vođen tijekom 2006. godine politički motiviran. Tijekom posljednjih 12 mjeseci ova se pojava znatno intenzivirala, a intenzitet kritika i pritiska dostigli su neviđen nivo*“. S tim u svezi, Izveštaj nudi prilično nejasna rješenja pozivajući političare da se suzdrže od bilo kakvih neprimjerenih utjecaja ili pritiska na pravosuđe i napada na reputaciju i integritet istog.

Od tada se praksa utjecaja političkih ličnosti kroz medije i na druge načine nastavlja, osobito političara koji su bili ili su trenutno predmet istraga i suđenja u Sudu BiH, što dovodi do pitanja zašto je većina sudskih procesa protiv visokopozicioniranih političara završila oslobođajućom presudom i zašto brojne istrage protiv njih nikada nisu rezultirale niti optužnicom.

Čak i obavijest za medije Transparency Internationala (2011) „Nemar i lakomislenost sudstva u slučaju Čović-Lijanović“ ukazuje na činjenicu da postoje ozbiljni problemi i nedostaci u suđenjima visokopozicioniranim političarima u BiH. Ipak, kao što je slučaj i s izvještajem OSCE-a, Transparency International ne predlaže nikakva rješenja za ovaj problem.¹³

Politicizacija pravosudnog sustava BiH vidljiva je i u informaciji Centra za istraživačko novinarstvo (CIN) iz Sarajeva, u kojoj se ističe da je 40 originalnih dokumenata iz tužiteljskog spisa u slučaju Čović i drugi nestalo tijekom korespondencije između Ureda tužitelja BiH, Suda BiH i Ureda tužitelja Kantona Sarajevo (KS). U intervjuu za CIN Nives Kanevčev, glavna tužiteljica KS, kaže da je dobila „vruć krompir“ i da nedostaju „ključni dokazi“. U isto vrijeme njen kolega, glavni

¹¹ Ministarstvo pravde BiH sukladno „Srednjoročnom strateškom planu Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine za razdoblje 2009 - 2011“ (2010) implementirat će specifične strateške programe. Ti programi su: „Ministarstvo pravde BiH je centralno koordinaciono tijelo u sudskom području. Aktivnosti ovog strateškog područja su definirani kroz pet strateških programa, čija primjena bi trebala doprinijeti jačanju neovisnog, odgovornog, učinkovitog, profesionalnog i dosljednog pravosudnog sustava u BiH. Jedna od ključnih prepreka efikasnosti i efektivnosti u sudovima je veliki broj neriješenih predmeta, kojih je na kraju 2006. godine bilo 1,9 miliona. Oko 56% od ovog ukupnog broja odnosi se na predmete u izvršnom postupku za potraživanja male vrijednosti, oko 20% na predmete iz prekršajnih postupaka. Uklanjanje predmeta za naplatu potraživanja za izvršene komunalne usluge iz sudskog sistema bez sumnje će biti važan prvi korak u rješavanju ovog pitanja, ali će to zahtijevati promjene u zakonodavstvu. Zaostali predmeti takođe postoje i u tužilaštvima, što je u određenoj mjeri nastalo kao posljedica izmjena zakonskih propisa 2003. godine, čime je velik broj predmeta prenesen sa sudova u nadležnost tužilaštava, dakle potrebno je uraditi punu analizu kako bi se situacija u potpunosti shvatila i dale preporuke. Jedno pitanje koje je posebno potrebno ispitati, u smislu smanjenja broja zaostalih predmeta u tužilaštvima, je mogućnost uvođenja alternativnih mjera krivičnog gonjenja. Ukoliko se žele poboljšati efikasnost i djelotvornost pravosudnog sistema, takođe je potrebno rješavati više operativnih pitanja. Fizički i tehnički uslovi radnog okruženja unutar sudova i ureda tužilaštava su izuzetno nezadovoljavajući, upotreba IKT je nerazvijena, mada je u pogledu potonjeg VSTV izradio strategiju za informatizaciju sudova do 2012. godine. Potrebno je nastaviti povećavati menadžerske kapacitete i sposobnosti predsjednika i sekretara sudova, kao i glavnih tužilaca i sekretara tužilaštava. Kadrovske potrebe sudova i tužilaštava takođe je potrebno temeljito analizirati, tako da broj sudija, osoblja iz tužilaštava bude u odgovarajućem omjeru s obzirom na priliv slučajeva. Na kraju, politika i propisi koji se odnose na upravljanje sudovima i uredima tužilaštava trebaju odražavati promjene uvedene u rad sudova koje su orijentisane ka postizanju veće efikasnosti i djelotvornosti.“

¹² Akcijski plan za provedbu Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini za period 2009-2013 (revidirani) i Akcijski plan za provedbu Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini za period 2009-2013 (2010)

¹³ Obavijest za medije dalje navodi: 'Osim toga što je sudstvo BiH pokazalo nemar i lakomislenost, posebno u slučaju zlouporabe pozicije na najvišem nivou, ovi i slični slučajevi dalje podrivaju povjerenje građana u pravosuđe, te samo hitna istraga slučaja i sankcioniranje onih koji su odgovorni za ove ozbiljne greške može dovesti do vraćanja povjerenja u sudstvo. Činjenica da kaznene istrage protiv visokopozicioniranih političkih i vladinih službenika u BiH traju godinama i ne donose nikakav rezultat, ne pomaže razvoju vjere javnosti u rad pravosudnih institucija. Imajući na umu katastrofalnu politiku u sudovima u BiH, u kojima su sankcionirani počinitelji u samo nekoliko slučajeva u vezi s korupcijom, a u 2 / 3 slučajeva su donesene uvjetne presude, kao i to da je prema posljednjim podacima doneseno samo 9 presuda u slučajevima korupcije tokom godinu dana, jasno je da je kazneno gonjenje u slučajevima korupcije u BiH još uvijek akutan problem.' (Transparency International BiH: nemar i lakomislenost sudstva u slučaju Čović-Lijanović, mart 2011.)

¹⁴ Obaveze OSCE-a u domenu ljudskih prava su:

- Obaveza u vezi s pravom ljudi na samoopredjeljenje,
- Obaveza u vezi s strukturalnim komponentama demokratskog društva,
- Obaveza u vezi s ljudskim pravima primjenjivim za sve,
- Obaveza u vezi s ljudskim pravima s fokusom na određene grupe,
- Obaveza u vezi s jednakošću, tolerancijom i nediskriminacijom,
- Obaveza u vezi sa specifičnim prijetnjama sigurnosti ljudi i
- Obaveza u vezi s međunarodnim humanitarnim pravom

OSCE Human Dimension Commitments (2005), <http://www.osce.org/odihr/elections/16363>

državni tužilac, Milorad Barašin, kaže da nije riječ o važnim dokumentima, već, navodno, o neka tri dokumenta iz carine koje je lako ponovo naći, "ako neko želi da ih pronađe." (Nestali dokazi iz predmeta Čović-Lijanović, Centar za istraživačko novinarstvo, 2011).

Neovisnost i depolitizacija pravosuđa generalno se smatra osnovnim principom međunarodnog prava o ljudskim pravima, uključujući nekoliko međunarodnih instrumenata, poput Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (ICCPR) koji je usvojen 1966, Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda (ECHR) koja je usvojena 1953, i OSCE-ovih obaveza u domenu ljudskih prava.¹⁴ Ovaj princip se nalazi i u Ustavu BiH, koji priznaje direktnu primjenjivost ECHR-a i njen primat nad državnim zakonima. Prema UN-ovim osnovnim principima nezavisnosti sudstva (principi 1 i 2), "dužnost je vlade i svih drugih institucija da poštuju i njeguju nezavisnost sudstva... sudstvo će u svom radu biti nepristrano, te odlučivati na osnovu činjenica i u skladu sa zakonom, bez ikakvih restrikcija, neprimjerenih utjecaja i pobuda, pritiska, prijetnji i uplitanja, direktnih ili indirektnih, iz bilo kojeg izvora ili razloga." Države treba da poduzimaju sve mjere neophodne za garantiranje neovisnosti sudstva, da štite suce od bilo kakvih političkih utjecaja na donošenje odluka (Komitet za ljudska prava, Opći komentar br. 32 na Član 14, 23. kolovoz 2007, Paragraf 19).

Imajući na umu sve navedeno, kao i složenu političku strukturu u BiH, evidentno je da je neophodno hitno poduzimanje aktivnosti na unapređenju kaznenog procesuiranja visokopozicioniranih političara kao dijelu sveobuhvatnog procesa depolitizacije pravosudnog sustava u BiH.

3. KLJUČNI NALAZI ANALIZE TRI SLUČAJA (ČOVIĆ I DRUGI, BIČAKČIĆ I DRUGI I IVANIĆ)

Kao što je ranije istaknuto, ovo istraživanje je započelo *case study* analizom optužnica, presuda i postupaka tri sudska procesa vođena protiv trojice visokopozicioniranih političara u BiH. Od ukupno 326 predmeta procesuiranih pred Odjelom II Suda BiH izabrala sam ova tri slučaja, obzirom da su optuženici u vrijeme optužbi obavljali najviše državne i entitetske funkcije, a ujedno su bili i predstavnici tri bh. konstitutivna naroda.

3.1. Optuženi i oslobođeni: pozadina slučaja

Dragan Čović i drugi¹⁵ (Lijanović, Čović, Lučić, Tadić) tijekom 2006. godine su pred Sudom BiH optuženi za kaznena djela Organizirani kriminal iz članka 250. Kaznenog zakona BiH (KZ BiH) u svezi sa kaznenim djelima: zlouporabe položaja ili ovlaštenja iz članka 358, stavak 3. Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (KZ FBiH), davanje mita iz članka 363. KZ FBiH, davanje dara i drugih oblika koristi iz članka 218. KZ BiH, zlouporabe položaja ili ovlaštenja iz članka 220, stavak 3. KZ BiH, zlouporabe ovlasti u gospodarstvu iz članka 259, stavak 2. KZ FBiH, krivotvorenje isprava iz članka 351, stavak 3. KZ FBiH i porezna utaja iz članka 272, stavak 2. KZ FBiH.

Nakon prvostupanjskog postupka, Dragan Čović je proglašen krivim za kazneno djelo zlouporabe položaja ili ovlaštenja iz članka 358, stavak 3. KZ FBiH (Sl. gl. FBiH br. 43/98), i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 5 godina, dok su ostali optuženici oslobođeni svih optužbi. Nakon što su žalbe Ureda tužiteljstva i advokata obrane prvooptuženog Čovića usvojene, Apelaciono odjeljenje ukida prvostupanjsku presudu Suda BiH br. X-K-05/02 od 17. 11. 2006. godine Čoviću i Lijanoviću zbog bitnih povreda odredaba kaznenog postupka i nalaže ponovno suđenje pred

¹⁵ Dragan Čović i drugi, prvostupanjska presuda X-K-05/02, 17. 11. 2006; drugostupanjska presuda X-KŽ-05/02, 2. 6. 2008.

Vijećem apelacionog odjela Odjela II za organizirani kriminal, gospodarski kriminal i korupciju Suda BiH, te potvrđuje presudu u oslobađajućem dijelu za Tadića i Lučića.

Na drugostupanjskom suđenju sve optužbe su odbačene. Naime, u točkama od 1 do 3 izmijenjene optužnice Ureda tužitelja BiH br. KT-277/04, 15. 11. 2006. Dragan Čović je optužen isključivo za kazneno djelo zlouporabe položaja ili ovlaštenja iz članka 358, stavak 3. KZ FBiH. Vijeće apelacionog odjela je odlučilo da Sud BiH nema jurisdikciju nad kaznenim djelima iz entitetskih kaznenih zakona, cijeneći činjenicu da se tužitelj prilikom izmjene optužnice propustio pozvati na članak 13. Zakona o sudu BiH (Sl. gl. BiH, br. 16/02).

U presudi (X-KŽ-05/02, 02. 06. 2008.) se ističe: *“Sud je dužan presudom odbiti optužbu ukoliko nije nadležan za presuđenje konkretnog kaznenog djela, odnosno onda kada postoje prepreke za raspravljavanje o glavnom predmetu kaznenog postupka. Zakon nalaže Sudu da kontinuirano prati postojanje uvjeta za vođenje postupka i da donese presudu kojom se optužba odbija uvijek kada zaključi da zakonski uvjeti nisu ispunjeni. Stoga je vijeće i donijelo odluku u smislu odredbe članka 283. točka a) ZKP BiH, odnosno odbilo optužbu zbog nenadležnosti suda.”*

U slučaju Edhem Bičakčić i drugi ¹⁶, sukladno Optužnici Tužiteljstva Bosne i Hercegovine, broj KT-396/05 od 17. 4. 2009. godine, potvrđenoj dana 23. 4. 2009. g. od suca za prethodno saslušanje, Edhem Bičakčić i Dragan Čović su optuženi za počinjenje produženog kaznenog djela zlouporabe položaja ili ovlasti iz članka 358, stav 3. KZ FBiH, u svezi sa člankom 23. KZ FBiH. Nakon provedenog prvostupanjskog suđenja pred Sudom BiH, oba optuženika oslobođena su svih optužbi.

¹⁶ Edhem Bičakčić and Dragan Čović prvostupanjska presuda X-K-09/702, 08. 04. 2010.; drugostupanjska presuda X-KŽ-09/702, 3. 01. 2011.

Nakon žalbe Ureda tužitelja (X-K_09/702, 8 april 2010), Vijeće apelacionog odjela Odjela II za organizirani kriminal, gospodarski kriminal i korupciju Suda BiH proglašava žalbu neutemeljenom i stoga je odbacuje.

U predmetu Mladen Ivanić, sukladno Optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj KT-293/06 od 10. 10. 2007. g. potvrđene od suca za prethodno saslušanje 22. 10. 2007. godine, Mladen Ivanić je optužen za počinjenje kaznenih djela zlouporabe položaja ili ovlasti iz članka 337, paragraf. 4 KZ RS, zločinačkog poduhvata iz članka 370, stavak 1. KZ RS, zlouporabe položaja ili ovlasti (članak 337, stavak 4. KZ RS u svezi sa člankom 24. KZ RS), te davanje dara i drugih oblika koristi iz članka 218, stavak 2. KZ RS. Nakon prvostupanjskog suđenja proglašen je krivim za počinjenje kaznenog djela “nesavjestan rad u službi”, iz članka 344, stavak 2. KZ RS i osuđen na jednu godinu i šest mjeseci zatvorske kazne.

Nakon što je žalba odvjetnika obrane odobrena, Vijeće apelacionog odjela ukida prvostupanjsku presudu Suda BiH zbog bitnih povreda odredaba kaznenog postupka i nalaže ponovno suđenje pred Vijećem apelacionog odjela Odjela II za organizirani kriminal, gospodarski kriminal i korupciju Suda BiH. Na drugostupanjskom suđenju, na osnovu izmijenjene optužnice Ureda tužiteljstva BiH br. KT-293/06, 12. 5. 2010. g. kojom je Ivanić optužen isključivo za kazneno djelo nesavjestan rad u službi iz člana 344, stavak 2. KZ RS, sve optužbe su odbačene.¹⁷

Temeljem analize ovih procesa (kao i provedenih intervjuja) uočeno je nekoliko nedosljednosti u značajnim pravnim pitanjima o čemu će se govoriti u narednom dijelu. Sve navedeno inicira da ne postoji precizna politika u procesuiranju visokopozicioniranih političara u BiH. Nedostatak kvalitetne politike vodi ka nedosljednoj pravnoj praksi u smislu procesuiranja visokopozicioniranih političara, što stvara mogućnosti za politizaciju pravosudnog sustava.

¹⁷ Mladen Ivanić X-KŽ-06/282-1, 16. 07. 2010, drugostupanjska presuda

3.2. Pitanja koja su identificirali suci za prethodno saslušanje

Svi intervjuirani suci istakli su da velik problem kako generalno, tako i u procesuiranju visokopozicioniranih političara predstavlja rad sudaca za prethodno saslušanje. Naime, sukladno postojećoj organizaciji rada u sudu, jedna od uobičajenih dužnosti svih sudaca je i rad na optužnicama u svojstvu sudaca za prethodno saslušanje. Nerijetko se obveze vezane za prethodna saslušanja dodjeljuju sucima tijekom drugih predmeta i procesa na kojima rade kao članovi sudskih vijeća. Suci ističu da, sukladno pomanjkanju vremena i preopterećenju, često ne obraćaju dovoljno pozornosti prilikom vršenja ove dužnosti, obzirom da čak i ukoliko potvrde optužnicu koja nije valjana grešku mogu ispraviti tijekom glavnog suđenja.

Suci su tijekom intervjua pokušali opravdati ovakvu praksu, međutim, potrebno je istaći da je ovakvo postupanje protivno principima djelotvornosti i troškovne učinkovitosti sudova. Ova praksa ne bi trebala biti uobičajena osobito uzimajući u obzir javni i medijski interes koji vlada za ove slučajeve i moguću političku manipulaciju.

Sukladno tome, kao korak ka unapređenju rada suda uopće, a osobito procesuiranju visokopozicioniranih političara, neophodno je imenovati određeni broj sudaca za prethodno saslušanje samo za ovu funkciju. Suci bi trebali biti imenovani među već postojećim sucima Suda BiH sa rotacijom na ovoj funkciji.

3.3. Dokazi

Pregledom varijabli kvaliteta i tipa dokaza korištenih tijekom ovih procesa uočeno je nekoliko nepravilnosti i nedosljednosti. Iako nedosljednosti u uporabi dokaza, koje će biti prezentirane, ne predstavljaju nužno kršenje zakona već, donekle, mogu biti i pitanje tužiteljske i sudačke diskrecije, njihovo postojanje u iznimno sličnim slučajevima je veoma upitno.

Prvenstveno, u sva tri slučaja prevladavaju personalni dokazi, osobito izjave svjedoka.¹⁸ U njima je uočeno nekoliko problema u vezi sa korištenjem izjava svjedoka kao dokaza. Nadalje, uobičajen problem predstavlja kredibilitet svjedoka koji se nerijetko tijekom suđenja dovodi u pitanje. Ključni svjedok u slučaju Čović i drugi je diskreditiran uslijed nedostatka kredibiliteta. U slučaju Bičakčić i drugi pojedine izjave svjedoka nisu smatrane dokazanim izvan razumne sumnje, obzirom da je od vremena kada se navodno kazneno djelo desilo i vremena svjedočenja o istom prošlo deset godina.¹⁹ To ukazuje na činjenicu da su kriteriji za izbor svjedoka neadekvatni te da bi trebali biti postavljeni znatno jasnije i preciznije. Tužitelji bi ove činjenice, prilikom pripremanja optužnica, trebali uzeti u razmatranje. Naime, optužnice sa manjkavostima, osobito u slučaju procesuiranja visokopozicioniranih političara, pored toga što predstavljaju nepotreban i neopravdan trošak, podižu sumnju građana u pravosudni sustav i njegovu neovisnost.

Drugi očit problem predstavlja korištenje neovjerenih kopija dokumenata kao dokaza (materijalni dokazi). U članku 274, stavak 2. ZKP BiH navodi se: „Za provjeru vjerodostojnosti pismena, zapisa ili fotografije, potrebni su originalno pismo, zapis ili fotografija, osim ako nije drugačije propisano ovim zakonom.“ Nadalje, u stavku 3. se ističe: „Izuzetno od stava 2. ovog člana, može se koristiti kao dokaz i ovjerena kopija originala, kao i kopija koja je potvrđena kao neizmijenjena u odnosu na original.“

¹⁸ Prema Zakonu o kaznom postupku personalni dokazi su izjave svjedoka, izjave eksperata i izjave optuženog.

¹⁹ „Generalno, iskaze svih saslušanih svjedoka Sud nije cijenio potpuno vjerodostojnim niti posebno korisnim za dokazni postupak, s obzirom da je od inkriminiranih događaja proteklo deset godina, što je rezultiralo nesigurnošću u sjećanju, pa i djelimičnim unutrašnjim i međusobnim kontradiktornostima u iskazima svjedoka. Stoga su ovi subjektivni dokazi provjeravani upoređivanjem i sučeljavanjem sa brojnim materijalnim dokazima, koji po ocjeni Suda imaju neuporedivo veću dokaznu vrijednost.“ (X-K-09/702, 08. 04. 2010.).

Utvrđeno je da su ove odredbe u navedenim slučajevima bile predmetom zlouporabe i pogrešnog tumačenja što može dovesti do pitanja motiva ovakvih zlouporaba. Jedan od dva ključna materijalna dokaza u predmetu Čović i drugi nije uzet u obzir iako je njegovu vjerodostojnost bilo moguće dokazati putem svjedoka.²⁰

U slučaju Bičakčić i Čović uporaba neovjerenih kopija dokumenata riješena je drugačije: „*Sud na samom početku dokaznog postupka nije prihvatio izvođenje niti ulaganje u spis spornih odluka Vlade Federacije BiH V. broj: 4/99 od 18.01.1999. godine i V. Broj: 5/00 od 20.01.2000. godine, budući da je Tužiteljstvo iste priložilo samo u formi kopije, bez ikakvih pokazatelja vjerodostojnosti takvih dokumenata. Člankom 274. stavak 2. ZKP BiH, izričito je propisano da se kao dokaz u kaznenom postupku koriste originalni dokazi, a samo izuzetno ovjerena kopija. S obzirom da su ove neovjerene fotokopije predložene kao prvi dokaz Tužiteljstva, bez pozivanja na bilo koji potkrepljujući ili posredni dokaz njihove autentičnosti, Sud nije dozvolio uvođenje ovakvih dokaza. Ujedno, pomenutom odredbom Zakona ostavljena je mogućnost da se na drugi način izvrši autentifikacija dokumenta, što je Tužiteljstvo tek naknadno iskoristilo, prilažući sporne odluke uz originalni zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Edhema Bičakčića, kojem su tom prilikom pokazane navodne odluke Vlade i koji je potvrdio njihovo postojanje. Sporne odluke, kao prilog autentičnog zapisnika o ispitivanju osumnjičenog Bičakčića, Sud je prihvatio i uložio u sudski spis, kao i kompletan dokazni materijal Tužiteljstva, nakon što je po nalogu Suda izvršena klasifikacija pisanih dokaza na način da su posebno označene i izdvojene neovjerene fotokopije uz priloženi registar sa nazivom i datumom svakog dokumenta.*“ (X-K-09/702, 08. 4. 2010).

²⁰ „Na glavnoj raspravi Sudu je prezentiran dokaz tužiteljstva br. 53-fotokopija dokumenta br. 01-16-2631/00 od 23. 06. 2006. Obzirom da se radilo o neovjerenj fotografiji dokumenta te da tužitelj do kraja glavne rasprave nije uspio pribaviti original istoga, Sud sukladno članku 274. ZKP BiH na koji su se odvjetnici obrane pozvali prilikom donošenja odluke nije cijenio navedeni dokaz“. (X-K-05/02, 17. 11. 2006.).

Potreba za jedinstvenom i strogom jurisprudencijom na ovu temu nameće se kao imperativ u prevenciji politizacije pravosudnog sustava BiH i podizanja povjerenja javnosti.

3.4. Nadležnost Suda BiH

Ovom studijom utvrđeno je niz nedosljednosti u nadležnosti Suda BiH u slučajevima procesuiranja visokopozicioniranih političara u BiH. U sva tri razmatrana slučaja nadležnost Suda BiH dovedena je u pitanje i riješena nedosljedno.

U slučaju Čović i drugi stoji: „*Sud konstatira činjenicu da se izmijenjenom optužnicom Tužiteljstva BiH br. KT-277/04 od 29. 05. 2008. optuženom Draganu Čoviću stavlja na teret da je radnjama poblize opisanim u točkama 1. do 3. izmijenjene optužnice počinio kazneno djelo zlouporabe ovlasti ili položaja iz članka 358. stavak 3. KZ FBiH. Vijeće nalazi da Sud BiH nije nadležan za presuđenje u ovoj kaznenopravnoj stvari, jer kazneno djelo koje se optuženom stavlja na teret nije u nadležnosti ovog Suda, a ni sam tužitelj u izmijenjenoj optužnici se nije pozvao na članak 13. ZoSBIH. Dakle, tužitelj je konačnom i izmijenjenom optužnicom optuženog Dragana Čovića optužio isključivo i jedino zbog kaznenog djela iz članka 358. stavak 3. KZ FBiH, što je dispozicija tužitelja u smislu odredbe članka 275. ZKP BiH kada ocijeni da izvedeni dokazi ukazuju da se izmijenilo činjenično stanje izneseno u optužnici.*“

U predmetu Bičakčić i Čović Sud je zauzeo drugačiji stav proglašivši se nadležnim da sudi po ovom pitanju. „*Odbrane optuženih osporavale su nadležnost suda, tijekom cijelog postupka. Odredbe članka 7. Zakona o Sudu Bosne i Hercegovine upućuju na zaključak da je osnovna nadležnost Suda proširena, sa ciljem da se obezbijedi efikasna zaštita općih, javnih interesa i od posljedica kaznenih djela koja predviđaju entitetski zakoni, ukoliko okolnosti izvršenja kaznenog*

djela ukazuju na poseban stepen ugrožavanja društvenih vrijednosti na kojima počiva struktura državne vlasti. Navedenim člankom zakona postavljeni su relativno neodređeni pojmovi, koji su cijenjeni kroz objektivne okolnosti svakog slučaja i koji su na izvjestan način definirani u dosadašnjoj sudskoj praksi. Sud je prilikom razmatranja pitanja stvarne nadležnosti, vođen specifičnim okolnostima koje se mogu ticati nekih bitnih obilježja kaznenog djela, kao što su visina pribavljene protivpravne imovinske koristi, visina štete koja se nanosi pravnom subjektu u kome se ima svojstvo službene osobe ili osobe sa službenim ovlašćenjima, visini koristi koju drugi pribavi radnjama zlouporabe, kao i položaj službene osobe u strukturi državne vlasti u vrijeme izvršenja kaznenog djela. Upravo je najviši položaj optuženih kao službenih osoba u strukturi državne vlasti u vrijeme izvršenja kaznenog djela bio jedan od odlučujućih faktora u zasnivanju nadležnosti Suda BiH po osnovu članka 13. stavak 2. točka b) Zakona o Sudu BiH. Suprotno stavu odbrana optuženih, ovo ne znači da je samo biće djela prošireno i da se na taj način, proceduralnim zakonom zadire u materijalni zakon. Sud konkretne okolnosti predmeta, posmatra kroz prizmu odredbi članka 7. Zakona o Sudu i na temelju tih i takvih utvrđenih okolnosti, donosi odluku o nadležnosti.“ (X-K-09/702, 08. 04. 2010.).

U slučaju Mladena Ivanića na drugostupanjskom suđenju, uzevši u obzir činjenicu da je izmijenjenom optužnicom Tužiteljstva, br. KT-293/06, 12. 5. 2010. Ivaniću isključivo stavljano na teret počinjenje kaznenog djela nesavjestan rad u službi iz članka 344, stavak 2. KZ RS, Apelaciono vijeće je prvenstveno moralo riješiti pitanje nadležnosti Suda. Jednako kao u predmetu Bičakčić i Čović, i u ovom slučaju Sud se proglasio nadležnim ponudivši sasvim drugačiju argumentaciju za takvu odluku: „... u prvostupanjskom postupku je tužiteljstvo optuženog Mladena Ivanića teretilo između ostalih i za kazneno djelo iz izvorne nadležnosti ovog Suda, te je samim tim bila neupitna njegova nadležnost. Međutim, u drugostupanjskom postupku tužiteljstvo je teretilo optuženog samo za kazneno djelo koje je propisano KZ RS. Međutim, bez obzira na tu činjenicu, Apelaciono vijeće nalazi da je Sud BiH nadležan i u ovom procesnom momentu.“ Naime, pored referiranja na odredbe članka 7. ZoSBiH, Apelaciono vijeće referira i na odredbe članka 27, stavak 1. ZKP BiH, u kojem se ističe: „Ako postoje važni razlozi, Sud može vođenje postupka za kazneno djelo iz svoje nadležnosti, prenijeti rješenjem sudu na čijem je području kazneno djelo izvršeno ili pokušano. Vođenje postupka se može prenijeti najkasnije do zakazivanja glavnog pretresa.“ Pored navedenog, Apelaciono vijeće zauzima stajalište da Sud BiH ima određenu supremaciju u odnosu na druge sudove na području BiH kada se radi o pitanju nadležnosti, kao i da se navedeno tijelo može smatrati „višim sudom“ u odnosu na entitetske. Obzirom da postupak za kazneno djelo iz svoje nadležnosti Sud BiH može prenijeti na niži sud, isto tako, ukoliko se ispune zakonski uvjeti, predmete iz nadležnosti entitetskih sudova može preuzeti u svoju nadležnost. Za potpuno razumijevanje ovog pitanja potrebno je uzeti u obzir i odredbe članka 36, stavak 2. ZKP FBiH i članka 34, stavak 2. ZKP RS.²¹ U ovim člancima se ističe: „Ako u toku glavnog pretresa sud ustanovi da je za suđenje nadležan niži sud neće dostaviti predmet tom sudu, nego će sam provesti postupak i donijeti odluku.“ Iz citiranih odredbi se jasno vidi da viši sud ima prioritet u pogledu procesuiranja već započetih glavnih pretresa, u odnosu na niži sud, kako bi se okončao kazneni postupak i donijela presuda. U presudi se konačno ističe: „Cijeneći navedeno, ovo Vijeće smatra da ako je Sud BiH jednom bio nadležan u ovom kaznenom predmetu, nadležnost treba da zadrži do kraja postupka, te da kao „viši sud“ u odnosu na entitetske sudove može provesti postupak do kraja i donijeti odluku, te slijedom toga može i zadržati nadležnost ukoliko šta izostane tokom već započetog postupka. Ovo je skladu sa principom efikasnosti i ekonomičnosti postupka, obzirom da su provedeni mnogobrojni dokazi i da se radi o istom kazneno-pravnom događaju, koji je bio predmet odlučivanja pred prvostepenim vijećem, bez obzira što je došlo do promjene pravne kvalifikacije krivičnog djela za koje se optuženi tereti.“ (X-KŽ-06/282-1, 16. 7. 2010.).

²¹ Članak 36, stavak 2. ZKP FBiH i članak 34, stavak 2. ZKP RS su identični.

lako su različita mišljenja o problemu nadležnosti sudova uobičajena, a sudske odluke u mnogim zemljama očigledno nedosljedne, u slučaju Suda BiH, osobito kada je riječ o procesuiranju visokopozicioniranih političara, ovakva praksa otvara prozor mogućem političkom utjecaju, kao što je istaknuto u medijskoj objavi Ureda tužitelja BiH povodom odluke Suda u predmetu Čović i drugi: „Čini se da stav Suda ovisi od sastava Sudskog vijeća i imena optuženih“ (Nezavisne novine, 16. juli 2008).

3.5. Zastara

Pitanje zastare kaznenog progona javilo se u predmetu Bičakčić i Čović. Naime, u prvostupanjskoj presudi (X-K-09/702, 08. 4. 2010) istaknuto je: *“Obzirom da radnje optuženih, iz prethodno iznesenih razloga, nije moguće kvalificirati drugačije nego kao osnovno kazneno djelo iz članka 358. stavak 1. KZ FBiH, za koje je zapriječena kazna zatvora od 6 mjeseci do 5 godina, to je temeljem članka 121. stavak 1. točka 5)²² i članka 122. stavak 6. KZ FBiH²³, nastupila apsolutna zastara kaznenog gonjenja protekom deset godina od dana počinjenja djela, odnosno dana donošenja nezakonitih odluka, to jeste od 18.01.1999. godine i 20.01. 2000. godine. Dakle, čak i pod pretpostavkom da je Tužiteljstvo uspjelo dokazati da je izdvajanje sredstava za stambene potrebe iz budžeta rezultat zlouporabe položaja ili ovlasti optuženih, s obzirom na prethodno obrazložena pravna stanovišta Suda o činjeničnom supstratu optužnice, Sud bi imao osnova donijeti ili oslobađajuću presudu temeljem odredbi članka 284. točka a) ili odbijajuću presudu na osnovu odredbi članka 283. točka e) ZKP BiH. Sud je nakon provedenog dokaznog postupka donio odluku na osnovu članka 284. stav 1. tačka c) Zakona o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine.”*

Očito je da bi, čak i ukoliko bi optuženi bio proglašen krivim, odredba zastare kaznenog progona onemogućila provođenje takve presude. Nadalje, provođenje suđenja u vrijeme nastupanja zastare protivno je principima efikasnosti i troškovne učinkovitosti, i definitivno nameće pitanje motiva Ureda tužitelja za podizanje optužnice. Ovo je osobito bitno u slučaju procesuiranja visokopozicioniranih političara. Uzevši u obzir enormnu medijsku pažnju i reagiranje utjecajnih političara koju ovi procesi izazivaju, i ovom je pitanju potrebno pokloniti posebnu pozornost.

3.6. Politizacija djelovanjem Visokog sudskog i tužiteljskog vijeća (VSTV)

Utvrđeno je da je pravosudni sustav u BiH podložan politizaciji na razne načine, kao što su politički pritisci, uplitanje u posao sudaca i napadi na njihovu neovisnost (Azinovic, Bassuener and Weber, 2011). Ova studija je utvrdila prisutnost političkog utjecaja kroz proces budžetiranja (o čemu je diskutirano u uvodu rada), kroz medije, o čemu će kasnije biti više riječi, te kroz pritiske utjecajnih političara i lošeg rada samih sudova.

Tijekom provođenja intervjua sa sucima Suda BiH, identificiran je još jedan mogući način politizacije pravosudnog sustava, a to je politizacija putem VSTV. VSTV je uspostavljeno tijekom sveobuhvatne reforme pravosudnog sektora u BiH 2003. g., s ciljem stalnog doprinosa jačanju vladavine zakona u BiH. Osiguranjem neovisnog, nepristranog i profesionalnog pravosuđa u BiH, VSTV osigurava jednak pristup pravdi i jednakosti svih pred zakonom. Kao dio Strateškog plana za 2010-2013 VSTV definira 9 strateških ciljeva: ustavne i zakonske reforme, osiguranje adekvatnog financiranja pravosuđa, informatizaciju pravosuđa, unapređenje edukacije nositelja

²² Članak 121. KZ FBiH – zastara kaznenog progona

(1) Ako u ovom Zakonu nije drugačije propisano, kazneni se progon ne može poduzeti kada od počinjenja kaznenog djela protekne: a) trideset i pet godina za kazneno djelo s propisanim kaznom dugotrajnog zatvora; b) dvadeset godina za kazneno djelo s propisanim kaznom zatvora preko deset godina; c) petnaest godina za kazneno djelo s propisanim kaznom zatvora preko pet godina; d) deset godina za kazneno djelo s propisanim kaznom zatvora preko tri godine; e) pet godine za kazneno djelo s propisanim kaznom zatvora preko jedne godine; f) tri godine za kazneno djelo s propisanim kaznom zatvora do jedne godine ili novčanom kaznom.

(2) Ako je za kazneno djelo propisano više kazni, rok zastare određuje se po najtežoj propisanoj kazni.

²³ Članak 122. KZ FBiH - Tijek i prekid zastare kaznenog progona

... (6) Zastara kaznenog progona nastupa u svakom slučaju kada protekne dvaput onoliko vremena koliko zakon propisuje za zastaru kaznenog progona.

pravosudnih funkcija, unapređenje odnosa sa interesnim skupinama, unapređenje menadžerske vještine i tehnike u pravosudnim institucijama, reformu kadrova u sudovima i tužiteljstvima, unapređenje postupka imenovanja, veću disciplinu nositelja pravosudnih funkcija i iniciranje implementacije specifičnih projekata.²⁴

²⁴ O VSTV BiH vidjeti više na web-sitetu: <http://www.hjpc.ba/intro/?cid=3479,2,1>

Ukoliko uzmemo u obzir nadležnosti VSTV te članstvo u istom na način na koji je to propisano u Zakonu o Visokom sudskom i tužiteljskom vijeću Bosne i Hercegovine (ZoVSTV BiH, Sl. gl. BiH br. 25/04), evidentno je da postoji mogućnost političkog utjecaja. Naime, sukladno članku 17. ZoVSTV BiH, u nadležnosti VSTV je, između ostalog, i imenovanje sudaca i tužitelja, primanje pritužbe protiv sudaca i tužitelja, vođenje disciplinskih postupaka. Naime, ovakve nadležnosti VSTV mogu u nedostatku adekvatne zakonske prevencije biti predmetom političkih manipulacija.

Navedeno osobito dolazi do izražaja ako uzmemo u obzir činjenicu da sukladno članku 4, stavak 1. (i)(m)(n)(o) ZoVSTV BiH omogućava četvorici članova Vijeća da budu članovi političkih stranaka.

Svi intervjuirani suci istakli su da VSTV obavlja veoma odgovorne i osjetljive dužnosti, što je vidljivo u članku 17. citiranom u prilogu I, te da postojeća odredba članka 4. stavak 1. (i)(m)(n)(o) nije sukladna postulatima neovisnosti i depolitizacije.

Razlog za ovakav stav počiva na činjenici da je jedan od načina zaštite pravosudnog sustava od politizacije zabrana sucima i tužiteljima da budu članovi političkih stranaka. Sukladno Odjelu II, članku 2.2.3. Kodeksa sudske etike i Odjelu II, članku 2.2.3. Kodeksa tužiteljske etike, koji su akti jednake pravne snage kao i zakoni, propisano je da suci i tužitelji: *“neće biti članovi političkih stranaka”*. Nadalje, jednaka odredba o članovima VSTV propisana je člankom 10. ZoVSTV BiH. Sukladno tome: *“Članovi Vijeća i njegovih komisija, kao ni osoblje Vijeća ne smiju obvršavati dužnost niti bilo kakvu dužnost u političkoj stranci, kao ni u udruženjima ili fondacijama povezanim sa političkim strankama. Ove osobe dužne su suzdržati se i od učešća u aktivnostima političkih stranaka.”* U isto vrijeme članak 4, stavak 1. (n)(o) uvodi političke figure kao članove VSTV. Ovakve odredbe su nelogične i njihova praktična primjena može prouzročiti značajna politička uplitanja u rad pravosudnog sustava. Stoga bi ovo pitanje trebalo biti promptno riješeno.

3.7. Izjave medija

Gary D. Robbins, Ambasador i Šef Misije OSCE-a u BiH, istakao je: *„Ukoliko sudska vlast nije neovisna od izvršne i zakonodavne, ona ih ne može primjereno ograničiti. Ukoliko građani ne smatraju sudove neovisnima i nepristrasnima, neće im se obratiti u rješavanju svojih problema, već će umjesto toga tražiti zadovoljenje primjenom političkih ili vansudskih sredstava. U nekoliko prilika sam izrazio svoju podršku neovisnosti sudstva. U izvještaju koji je objavljen u januaru 2010. godine, Misija je izrazila svoju zabrinutost zbog neprimjerenog pritiska izvršne vlasti i političkih krugova općenito, na rad sudija i tužilaca u Sudu BiH i Tužilaštvu BiH. U izvještaju se opisuje kako su u nekoliko navrata politički akteri neprimjereno vršili pritisak i kritizirali rad sudija i tužilaca, posebno onih u Sudu BiH i Tužilaštvu BiH koji su radili na najosjetljivijim predmetima u BiH. Misija stoga podržava uključivanje Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH, Suda BiH i Tužilaštva BiH u Ustav BiH. Vjerujem da će formalna neovisnost sudske od izvršne vlasti pružiti solidnu osnovu za razdvajanje vlasti u BiH i garantirati dugoročnu stabilnost navedenih institucija.”*²⁵

²⁵ Robbins, G. D. (2010) Intervju za ONASA obavljen 23.12.2010, web site: <http://www.oscebih.org/News.aspx?newsid=73&lang=EN>, Preuzet 19. 9. 2011.

Također, u ranije spomenutom *Spot* izvještaju OSCE-a „Nezavisnost pravosuđa: neprikladan pritisak na pravosudne institucije u BiH“ (2009) istaknut je isti problem. Sukladno navedenim stavovima u istraživanju je izvršena analiza medijskih izvješća vezanih za navedena suđenja, te je izvršeno prebrojavanje medijskih izjava utjecajnih političkih predstavnika oba entiteta neprijateljnog i neprijatnog sadržaja.

U svezi s navedenim analizirano je troje dnevnih novina (Dnevni avaz, Oslobođenje i Nezavisne novine), tri tjedna časopisa (Dani, Start i Global), te izvješća Neovisne novinske agencije (ONASA) i Federalne novinske agencije (FENA) koje su objavljivale tekstove tijekom perioda u kojem su se dešavala suđenja.

Tijekom analize identificirano je 328 medijskih izvješća vezanih za navedena suđenja. Oko 26% (85) ovih izjava sadržavale su izjave neprijateljnog i neprijatnog sadržaja visokopozicioniranih političara različitih nivoa, što sukladno stavu OSCE-a predstavlja neprikladan pritisak na pravosudne institucije u BiH i politizaciju.

Na primjer, u intervjuu za politički tjednik Global, u svezi sa procesom analiziranim u ovoj studiji, Edhem Bičakčić (jedan od optuženika) je izjavio: *“Prema meritumu i obrazloženju ove presude, vjerujem da će Tužilaštvo BiH teško napraviti žalbu na takve argumente. Optužnica je postavljena i koncipirana na dokumentima koji ne bi trebalo da vrijede u pravnoj državi. Radi se, dakle, o kopijama, odnosno falsifikatima Finansijske policije FBiH, i nakon ovakve meritorne presude treba biti neki vičan pravni znalac koji bi uopće mogao napisati neku žalbu”. Nadalje Bičakčić ističe da se radi o “montiranoj optužnici” koja predstavlja osobnu osvetu”* (Global, 15. april 2010).

Poražavajući primjer pritiska svakako je i izjava zvaničnika iz RS na temu procesa protiv Mladena Ivanića. Potpredsjednik Partije demokratskog progresa (PDP) Branislav Borenović izjavio je da je presuda lideru ove stranke *“politički motiviran i montiran proces i još jedna farsa tog suda. Cilj određenih grupa u BiH bio je Ivanić i njegova politička i svaka druga diskreditacija, jer je riječ o čovjeku koji zastupa interese RS-a na pravi način”*. O istom procesu se u nekoliko navrata oglasio i trenutni predsjednik Vlade RS Milorad Dodik koji je istakao da djelo za koje je osuđen Ivanić ne podliježe nadležnosti Suda BiH, te da je to još jedna potvrda da je riječ o montiranom političkom procesu, čiji cilj nije bio provođenje pravde već demonstracija sile. Predsjednik Izvršnog odbora PDP-a Zoran Đerić, koga je Sud BiH u predmetu Ivanić i ostali oslobodio po svim tačkama optužnice, izjavio da je očigledno da je ovo bio montiran politički proces u koji je uloženo mnogo sredstava i u kojem je bilo mnogo medijskih spekulacija. On je naglasio da se Sud BiH u ovom predmetu *“nije izdigao iznad politike i donio oslobađajuću presudu za sve prisutne”*. (Oslobođenje, 25. juni 2008). Štoviše, predsjednik Vlade RS-a Milorad Dodik također je u više navrata istupao u javnost sa izjavom da je Sud BiH osnovan s namjerom da disciplinuje Srbe i Hrvate (Dnevni avaz, 26. juni 2008).

Dodatni pritisak na rad Suda BiH predstavljaju i zvanične izjave iz Tužiteljstva BiH date za dnevne novine. Povodom oglašavanja Suda nenadležnim u slučaju Čović i ostali, iz Tužiteljstva izjavljuju da dosadašnja praksa Suda BiH ukazuje da Sud nema jedinstven stav po pitanju stvarne nadležnosti. *“Čini se da taj stav ovisi o sastavu Sudskog vijeća i od imena optuženih”*. Nadalje ističu da *“Tužiteljstvo BiH ne može a da ne primijeti da je nedavno u drugom predmetu drugi sudac Suda BiH odbio kao neosnovane prigovore obrane na nadležnost suda za kaznena djela propisana Kaznenim zakonom Federacije BiH”*. Dodali su da nemaju objašnjenje *“za ovakve dijametralno suprotne stavove različitih vijeća Suda BiH po pitanju stvarne nadležnosti”*, te da smatraju da je Sud BiH nadležan i za predmet protiv Čovića. (Nezavisne novine, 16. juli 2008).

Ovoliki broj i ovakav sadržaj izjava, osobito iz razloga što dolaze od visokopozicioniranih političara, predstavlja stvaran i neprikladan pritisak na pravosudni sektor. Stoga je neophodno ojačati pravosudni sektor i revidirati sve nedostatke u procesuiranju visokopozicioniranih političara tako da ovakva vrsta pritiska izgubi svoj potencijalni utjecaj na rad Suda BiH.

Pored navedenih nalaza, ova studija utvrđuje adekvatne mehanizme koji bi mogli unaprijediti procesuiranje visokopozicioniranih političara u BiH, što bi direktno doprinijelo odgovornosti pravosudnog sustava BiH i nivoa povjerenja javnosti u isti.

4. POLICY OPCIJE ZA UNAPREĐENJE PROCESUIRANJA VISOKOPOZICIONIRANIH POLITIČARA U BIH

4. 1. Trenutna *policy* opcija

U pravosudnom sustavu BiH unapređenje rada sudaca i tužitelja u bilo kojoj oblasti trenutno se vrši kroz trening i edukaciju koji su praktično organizirani u okviru Centara za edukaciju sudaca i tužitelja FBIH i RS. Naime 22. 5. 2002. godine Visoki predstavnik je donio Zakon o centru za edukaciju sudaca i tužitelja u Federaciji Bosne i Hercegovine²⁶ i Zakon o centru za edukaciju sudaca i tužitelja u Republici Srpskoj.²⁷ Tim zakonima predviđeno je osnivanje centara za edukaciju sudaca i tužitelja u oba entiteta i uređeni njihov status i djelatnosti, organi upravljanja i rukovođenja, sredstva za rad te način i uvjeti pod kojima centri vrše edukaciju sudaca, tužitelja i drugih lica koje se namjeravaju baviti sudskom ili tužilačkom profesijom.

²⁶ Zakon o centru za edukaciju sudaca i tužitelja u Federaciji Bosne i Hercegovine (Sl. gl. FBIH, br. 22/02)

²⁷ Zakon o centru za edukaciju sudaca i tužitelja u Republici Srpskoj (Sl. novine RS, br. 34/02)

Cilj Centara je da pod nadzorom VSTV osiguraju da se programi edukacije za suce i tužitelje utvrđuju i provode s ciljem ostvarivanja kriterija otvorenosti, stručnosti i nepristranosti, koji ionako čine sastavni dio vršenja sudačke i tužiteljske funkcije.

Sjedište Centra za edukaciju sudaca i tužitelja FBIH nalazi se u Sarajevu, dok je sjedište Centra za edukaciju sudaca i tužitelja RS u Banjoj Luci. Sukladno tome, opremanje i godišnji budžeti Centara osiguravaju se na nivou entitetskih vlasti.

Djelatnosti Centra su:

- Organiziranje nastave, prema uputama i pod nadzorom Visokog sudskog vijeća, za početnu obuku osoba koje se namjeravaju baviti profesijom sudije ili tužioca;
- Organiziranje stručnog usavršavanja sudaca i tužitelja pod nadzorom Visokog sudskog vijeća ;
- Izdavanje uvjerenja o uspješno završenoj početnoj obuci, te godišnjih uvjerenja o ispunjenim minimalnim uvjetima stručnog usavršavanja koji se zahtijevaju Zakonom;
- Organ upravljanja u Centru je Upravni odbor Centra, a organ rukovođenja je direktor;
- Vijeće će potvrditi izbor i imenovanje devet članova u svaki Upravni odbor.

Članovi Upravnog odbora su:

- jedan sudac Vrhovnog suda entiteta koji se bira na općoj sjednici sudaca Vrhovnog suda;
- jedan zamjenik entitetskog tužitelja koji se bira na sjednici kolegija entitetskog tužiteljstva;
- dva istaknuta pravna stručnjaka s iskustvom u području edukacije, koje imenuje entitetski ministar pravde nakon konsultacija sa profesionalnim udruženjima, pravnim fakultetima i drugim sličnim tijelima;

- dvoje sudaca koje biraju članovi Udruženja sudaca entiteta;
- dvoje tužitelja koje biraju članovi Udruženja tužitelja entiteta;
- jedan sudac za prekršaje kojeg biraju članovi Udruženja sudaca za prekršaje entiteta.

Vijeće je direktno involvirano u određene kompetencije upravnih odbora oba centra kroz super-viziju i konsultacije. Nadležnosti Vijeća su da:

- utvrđuje program nastave za početnu obuku osoba koje se namjeravaju baviti sudskom ili tužilačkom profesijom, u skladu sa uputama i pod nadzorom Visokog sudskog vijeća;
- utvrđuje programe stručnog usavršavanja sudaca i tužitelja, uključujući i suce za prekršaje, u konsultaciji sa Visokim sudskim vijećem ;
- utvrđuje specijalne programe edukacije u konsultaciji sa Visokim sudskim vijećem;
- imenuje i razrješava direktora Centra;
- u sporazumu sa direktorom Centra i predsjednikom odgovarajućeg suda, odnosno odgovarajućim kantonalnim ili općinskim tužiteljem, a uz suglasnost Visokog sudskog vijeća, određuje suce, zamjenike tužitelja i druge osobe koje provode obuku i usavršavanje;

Svake godine Centar organizira stručno usavršavanje sudaca i tužitelja. Pod nadzorom Visokog sudskog vijeća Centar izrađuje nastavni plan i program i provodi nastavu za stručno usavršavanje, osiguravajući sucima i tužiteljima održavanje i proširivanje njihovog znanja iz oblasti tehnike, kulture i društvenih odnosa, koje je neophodno za obavljanje njihove funkcije.

Sucima i tužiteljima pruža se nastava iz oblasti tumačenja i primjene materijalnih i postupovnih zakona, etičkih standarda, najnovijih znanstvenih i stručnih dostignuća u oblasti prava, sudske i tužiteljske prakse drugih zemalja te drugih oblasti koje određuje Upravni odbor.

Visoko sudsko vijeće, u suradnji s Upravnim odborom, određuje minimalne uvjete stručnog usavršavanja koje svaki sudac i tužitelj mora ispuniti tijekom godine, kako bi zadovoljio ovu profesionalnu obvezu. Sucima i tužiteljima koji su ispunili minimalne uvjete stručnog usavršavanja centar izdaje godišnja uvjerenja.²⁸

Čini se da treninzi ne obuhvataju probleme u svezi s procesuiranjem visokopozicioniranih političara niti se na kritički način bave istim. Naime, učenje o tumačenju zakona može biti korisno ukoliko postoji odgovarajuća sudska politika i mehanizmi za sankcioniranje pravnih zlouporaba. Uzimajući u obzir prethodno prezentirano stanje kaznenog progona visokopozicioniranih političara u BiH, vidljivo je da trenutna *policy* opcija za poboljšanje sudske prakse (treninzi za suce i državne tužitelje) ne funkcioniše dobro i ne ispunjava uvjete potrebne za odgovarajuće procesuiranje tih slučajeva.

4. 2. Policy opcija I

Imajući na umu kompleksnost sociopolitičkih struktura u BiH, jasno je da postojeći problem neadekvatnog procesuiranja visokopozicioniranih političara može uzrokovati ozbiljno nepovjerenje javnosti u nepristranost, neovisnost i transparentnost pravosudnog sustava. Stoga je, na osnovu provedenog istraživanja, moguće predložiti nekoliko *policy* opcija.

Prva *policy* opcija je kreiranje seta smjernica koje trebaju koristiti kako tužitelji, tako i suci u procesuiranju predmeta pred Odjelom II za organizirani kriminal, ekonomski kriminal i korupciju

²⁸ Za više informacija o CEST FBiH i CEST RS i njihovim programima vidjeti više na web-siteovima Centara: <http://www.fbih.cest.gov.ba/> and <http://www.rs.cest.gov.ba/>

Suda BiH. Dugoročno gledano, korištenje ovih smjernica vodilo bi ka uspostavi konzistentne i jedinstvene politike kako u kaznenom procesuiranje uopće, tako i u procesuiranju visokopozicioniranih političara u BiH, što bi u konačnici dovelo do rasta unutarnje odgovornosti cjelokupnog pravosudnog sustava.

Ove smjernice bi trebale sadržavati rješenja za sve probleme koji su uočeni tijekom *case study* analize, a koji su opisani u dijelu definiranja problema.

U analiziranim slučajevima, kad su u pitanju dokazi koji su korišteni pred Sudom BiH, uočeno je da najčešći problem predstavlja kredibilitet svjedoka čije se izjave koriste pred Sudom te uporaba neovjerenih kopija dokumenata. Stoga bi smjernice trebale sugerirati tužiteljima da prilikom pripremanja optužnice osobitu pozornost obrate na svjedoke koje namjeravaju ispiti-vati pred Sudom kao i njihov kredibilitet. Tužitelji također moraju imati na umu i vrijeme koje je proteklo od trenutka kada je navodno kazneno djelo počinjeno do trenutka kada će se odvijati sudski proces. Svjedoke je uvijek neophodno ispravno i sveobuhvatno pripremiti za suđenje te ih blagovremeno provjeriti. Ukoliko tužitelj utvrdi da je izjava svjedoka kontradiktorna ili ne-sigurna, njegovo svjedočenje ne bi trebao koristiti pred Sudom. Nadalje, materijalni dokazi u optužnici trebali bi prevagnuti - *“stoga su ovi subjektivni dokazi provjeravani upoređivanjem i sučeljavanjem sa brojnim materijalnim dokazima, koji po ocjeni Suda imaju neuporedivo veću dokaznu vrijednost.”*²⁹

²⁹ Edhem Bičakčić and Dragan Čović, pr-
vostupanijska presuda X-K-09/702, 08. 4.
2010.

Također, korištenje neovjerenih kopija dokumenata kao dokaza trebalo bi dosljedno tumačiti odredbom članka 274, stavak 3. ZKP BiH kojom se ističe: *„Izuzetno od stavka 2. ovog članka, može se koristiti kao dokaz i ovjerena kopija originala, kao i kopija koja je potvrđena kao ne-izmijenjena u odnosu na original“*. Stoga bi tužitelji prilikom pripreme same optužnice trebali provjeriti da li postoje dokazi koji potvrđuju kopiju kao neizmijenjenu ili pronaći neki drugi način kojim bi se mogla dokazati autentičnost kopije. Ukoliko isti ne postoje, neovjerena kopija ne bi trebala biti predložena kao dokaz u samoj optužnici, a, ukoliko jeste, optužnica bi morala biti potkrijepljena drugim dovoljno jakim dokazima kojim bi bila utemeljena i u slučaju neprihvatanja kopije kao dokaza pred Sudom. Shodno navedenom, ukoliko je autentičnost kopije moguće dokazati na neki drugi način, ona bi uvijek trebala biti prihvaćena kao dokaz pred Sudom.

Kad su u pitanju nadležnosti, Smjernice bi trebale sugerirati dosljednu i uniformnu politiku. Obzirom da je procesuiranje visokopozicioniranih političara iznimno osjetljivo pitanje koje izaziva enormnu pažnju javnosti i medija, pitanje nadležnosti Suda BiH trebalo bi biti riješeno sukladno odredbama članaka 7. i 13. ZoS BiH i članaka 27, stavak 1. ZKP BiH u kojem se ističe: *„Ako postoje važni razlozi, Sud može vođenje postupka za kazneno djelo iz svoje nadležnosti, prenijeti rješenjem sudu na čijem je području kazneno djelo izvršeno ili pokušano. Vođenje postupka se može prenijeti najkasnije do zakazivanja glavnog pretresa.“* S tim u svezi evidentno je da Sud BiH ima izvjesnu supremaciju u odnosu na druge sudove na teritoriji BiH i da ga je moguće smatrati u određenom smislu višim sudom. Također, neophodno je uzeti u obzir i odredbe članka 36, stavak 2. ZKP FBiH i članka 34, stavak 2. ZKP RS, u kojima se ističe: *„Ako u tijeku glavnog pretresa sud ustanovi da je za suđenje nadležan niži sud, neće dostaviti predmet tom sudu nego će sam sprovesti postupak i donijeti odluku“*. Ove odredbe jasno ističu da viši sud ima prioritet u procesuiranju već započetih glavnih suđenja. U slučajevima odlučivanja o nadležnosti, Sud se uvijek treba voditi ovim odredbama što će rezultirati kreiranjem ujedinjene politike njegovog rada.

Smjernice bi također trebale upozoriti, kako tužitelje tako i suce za prethodno saslušanje da su prilikom kreiranja optužnica ili cijenjenja istih dužni uzeti u obzir i mogućnost nastupanja zastare kaznenog gonjenja za svaki konkretni slučaj. Ovakvo postupanje je neophodno, sukladno principima efikasnosti i ekonomičnosti.

Pored kreiranja Smjernica za potpunu depolitizaciju pravosudnog sustava, neophodno je izvršiti određene promjene članka 4, stavak 1. (i)(m)(n)(o) ZoVSTV BiH, sukladno kojem su četiri člana VSTV advokati koji mogu biti članovi političkih stranaka. Naime, puko oslanjanje na njihov profesionalizam i moralna načela ne predstavlja garant njihove depolitizacije, te je stoga mogućnost političkog utjecaja ovim putem neophodno u cijelosti prenebregnuti novom zakonskom odredbom.

Nadalje, u cilju poboljšanja rada Suda uopće, a osobito procesuiranja visokopozicioniranih političara, neophodno je imenovati određeni broj sudaca za prethodno saslušanje kao njihove jedine dužnosti sa rotacijama tijekom određenog perioda.

Nakon kreiranja Smjernica, VSTV iste može usvojiti kao mandatne i distribuirati svim sucima i tužiteljima. Trening-centri mogu podržati implementaciju ove *policy* opcije i organizirati treninge za suce i tužitelje na kojim će oni biti upoznati sa navedenim Smjericama i njihovom mandatnom prirodom. Ova *policy* opcija ne iziskuje značajne dodatne resurse, a postojeća tijela pravosudnog sustava (VSTV i trening-centri) mogu se koristiti u njenoj implementaciji.

4. 3. Policy opcija II

Dio ovog istraživanja uključivao je i pregled literature u svezi s procesuiranjem visokopozicioniranih političara diljem svijeta, sve u cilju analize različitih načina reagiranja na ovu problematiku. Tijekom istraživanja, identificiran je *Indonezijski model borbe protiv korupcije* koji bi, u svom modificiranom obliku, bio primjenjiv za procesuiranje visokopozicioniranih političara u BiH. Riječ je o modelu „Komisi Pemberantasan Korupsi” ili „Komisiji za suzbijanje korupcije” (KPK).

KPK je oformljena nakon sveobuhvatne analize stanja korupcije u Indoneziji, pokazavši da je korupcija sveprisutan, rasprostranjen i sustavan fenomen koji uvelike ugrožava ljudska prava i slobode u toj zemlji. KPK je formirana izglasavanjem Zakona o KPK br. 30. iz 2002. godine. Prije njezinog utemeljenja, sukladno Zakonu br. 31. iz 1999. g. (Zakon o iskorjenjivanju kaznenih djela korupcije) i njegovim dopunama, Zakonu br. 20. iz 2001. g., te Zakonu br. 28. iz 1999. g. (Državni dužnosnici koji su čisti i bez korupcije, tajnog dogovora i nepotizma), samo su Policija i Tužiteljstvo imali ovlasti za poduzimanje antikorupcijskih aktivnosti.³⁰

KPK je utemeljena s namjerom uvođenja izrazitih promjena u antikorupcijske mehanizme koji su već izvjesno vrijeme stagnerali. Suzbijanje korupcije svakako nije novi koncept u Indoneziji obzirom da antikorupcijski mehanizmi postoje već od pedesetih godina prošlog stoljeća. Jedan od glavnih razloga zbog kojih prijašnji naponi nisu bili uspješni počiva u činjenici da su oni bili bazirani isključivo na represivnim mjerama: predistrizi, istrazi i procesuiranju koruptivnih kaznenih djela. Iako su represivne mjere neophodne za suzbijanje korupcije, nedostatak preventivnih mjera čini poduzete aktivnosti neuspješnim na dugoročnom planu. KPK stoga predstavlja svjež početak, nov način nošenja sa pandemijom korupcije u kojima Agencija neće monopolizirati antikorupcijske napore, već će djelovati kao mehanizam za poboljšanje i unapređenje postojećih

³⁰ KPK: The Corruption Eradication Commission of Indonesia, Independent Commission against Corruption (Hong Kong), web site: <http://www.icac.org.hk/news/issue-22eng/button3.htm>, Preuzeto 12. 12. 2011.

institucija u čijoj nadležnosti je borba sa ovim fenomenom. KPK obrađuje odabrane predmete kako bi pokazala javnosti da je riječ o ozbiljnom mehanizmu koji kroz socijalizaciju, obrazovanje, istraživanje koruptivnog potencijala u svim državnim institucijama i sl. gradi temelje za dugoročnu antikorupcijsku strategiju.

Dužnosti i ovlaštenja Agencije koordinirana su s ovlaštenjima drugih institucija za suzbijanje korupcije s ciljem poduzimanja predistražnih radnji, istraga i procesuiranja koruptivnih kaznenih djela, te monitoringa državne vlasti.

KPK vrši koordinaciju svojih aktivnosti preko Ureda tužitelja, policije i različitih finansijskih nadzornih i regulatornih tijela. KPK ima i nadzornu ulogu koja pored te uključuje i istraživanja ili studije o nadležnim institucijama za suzbijanje korupcije kao i o institucijama koje obavljaju javne usluge. KPK također, u određenim okolnostima, može preuzeti i istragu ili procesuiranje određenog slučaja od policije ili Tužiteljstva (ukoliko izostane reakcija na javno izvješće o korupciji, ukoliko se utvrde kašnjenja i nekompetentnosti u predmetima bez valjanog razloga, ukoliko se utvrdi sumnja u nepristranost u korist počinitelja ili naznake korumpiranih elemenata u istrazi, ukoliko se utvrde prepreke za djelovanje u slučaju uslijed intervencije izvršne, sudske ili zakonodavne vlasti ili postojanja drugih okolnosti koje ometaju sposobnost policije ili Tužiteljstva za obavljanje odgovarajuće istrage).³¹

³¹ Komisi Pemberantasan Korups/Corruption Eradication Commission (KPK), web site: <http://www.assetrecovery.org/kc/node/855f5e3a-a346-11dc-bf1b-335d0754ba85.0.jsessionid=77D9F74CD879128411CA718CAAC4A8FA>, Preuzeto 28. 09. 2011.

Za uključenje KPK u suzbijanje koruptivnih kaznenih djela neophodno je postojanje makar jedne od sljedećih okolnosti: uključenost predstavnika zakona, državnog dužnosnika ili neke druge vezane osobe, značajna javna zabrinutost i/ili vrijednost od barem jednog biliona rupija (približno US\$100,000).³²

³² Corruption Eradication Commission (KPK), web site: <http://www.aca-forum.org/board.do?command=searchDetail&menulid=08030203>, Preuzeto 30. 09. 2011.

Na osnovu tog modela i prema mišljenju intervjuiranih, bilo bi svrsishodno uspostaviti neovisno tijelo za procesuiranje visokopozicioniranih političara. Ovo tijelo bi se trebalo sastojati od istražnih tijela, tužitelja i određenog broja sudaca za prethodna saslušanja i sama suđenja. Depolitizacija i efikasan rad tog tijela bilo bi moguće osigurati poduzimanjem sljedećih koraka: osiguranjem neovisnog budžetiranja, adekvatnim izborom osoblja (adekvatne provjere, nedostatak političkog djelovanja, nečlanstvo u političkim strankama i sl.), osiguranjem odgovarajućih ovlasti, osiguranjem adekvatne suradnje sa drugim tijelima (supremacija ovog tijela) i odgovarajućom zakonskom regulativom.

4. 4. Usporedba policy opcija

Ova studija se sastoji od tri detaljne *case study* analize slučajeva kaznenog procesuiranja visokopozicioniranih političara pred Sudom BiH, određenog broja intervju sa ključnim sudionicima procesa, pregleda literature na projiciranu temu i analize ključnih *policy* dokumenata. Istraživanjem su razmatrane tri *policy* opcije:

1. Trenutna *policy* opcija koja se sastoji od treninga i edukacije organiziranih u okviru Centara za edukaciju sudaca i tužitelja FBiH i RS;
2. *Policy* opcija I predlaže kreiranje seta Smjernica za procesuiranje pred Odjelom II za organizirani kriminal, ekonomski kriminal i korupciju Suda BiH uopće, a osobito u slučaju procesuiranja visokopozicioniranih političara u BiH, te promjene u članstvu VSTV i instituta „suca za prethodno saslušanje“;
3. *Policy* opcija II predlaže uspostavu neovisne organizacije za istrage i procesuiranje slučajeva u koje su involvirani visokopozicionirani političari, na osnovu prakse indonezijske KPK.

Uspoređivanjem navedenih *policy* opcija preko kriterija unapređenja procesuiranja visokopozicioniranih političara, efektivnosti, troškovne efikasnosti i neophodnog osoblja za njihovo provođenje došla sam do zaključka da *policy* opcija I predstavlja najbolje rješenje za BiH.

Naime, iako je trenutna *policy* opcija troškovno najefikasnija i ne iziskuje nikakve buduće aktivnosti, istraženi primjeri procesuiranja visokopozicioniranih političara ukazuju na njezine manjkavosti. Imajući na umu izjavu Garyja D. Robbinsa, ambasadora i šefa Misije OSCE-a u BiH: „*Neovisnost i nepristrasnost pravosuđa je ključna za ove reforme. Ovi principi su preduvjet za vladavinu zakona i temeljnog prava na pravično suđenje. Uplitanje i pritisci na rad pravosuđa uveliko ugrožavaju ta načela.*”³³, evidentno je da postojeće stanje ozbiljno šteti pravosudnom sustavu BiH.

Policy opcija II veoma je učinkovita i efektna u procesuiranju visokopozicioniranih političara. Ona omogućava cjelokupnu depolitizaciju kako institucije, tako i procesa istrage, optuženja i procesuiranja ovih slučajeva. Problem ove *policy* opcije počiva u činjenici da je za njenu realizaciju neophodno osigurati enormna financijska sredstva. Nadalje, problem može predstavljati i izbor adekvatnog osoblja za sve faze postupka, neovisni izvor budžetiranja i sl. Uzevši u obzir svjetsku praksu, može se zaključiti da je ova opcija provodiva, ali zahtijeva prisustvo jake političke volje za rješavanje ove problematike, što trenutno očito nije slučaj.³⁴

Sukladno svim kriterijima, *policy* opcija I je najrealističnija. Njezino implementiranje može unaprijediti procesuiranje visokopozicioniranih političara u BiH bez pretjeranih materijalnih troškova. Ona ne iziskuje novo osoblje i može se jednostavno provesti putem postojeće *policy* opcije. Smjernice mogu biti prezentirane tužiteljima i sucima tijekom njihovih obveznih treninga. Uvođenje funkcije „sua za preliminarno saslušanje“ kao samostalne funkcije sudaca Suda BiH trebalo bi riješiti unutarnjom organizacijom i rasporedom rada sudaca na osnovu Pravilnika. Određeni izazov ove *policy* opcije predstavlja potreba izmjene članka 4, stavak 1. (i)(m)(n)(o) ZoVSTV BiH koju bi trebalo izvršiti standardnom procedurom uvođenja amandmana na Zakon.

5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Uzevši u obzir sve navedeno, ovo istraživanje nudi sljedeće preporuke za depolitizaciju i unapređenje procesuiranja visokopozicioniranih političara u BiH:

- kreiranje seta smjernica za procesuiranje pred Odjelom II za organizirani kriminal, ekonomski kriminal i korupciju Suda BiH, naročito u slučajevima procesuiranja visokopozicioniranih političara u BiH;
- izmjene članka 4, stavak 1. (i)(m)(n)(o) ZoVSTV BiH;
- uvođenje funkcije „sua za preliminarno saslušanje“ kao samostalne funkcije sudaca Suda BiH.

Navedene smjernice trebale bi riješiti probleme utvrđene u slučajevima procesuiranja visokopozicioniranih političara u BiH identificirane ovom studijom.

- Dokazi:
 - izjave svjedoka;
 - korištenje neovjerenih fotokopija dokumenata (materijalni dokazi);
- Nadležnost Suda BiH;i
- Zastara kaznenog progona.

³³ Robbins, G. D. (2010) Intervju za ONA-SA obavljen 23. 12. 2010, web site: <http://www.oscebih.org/News.aspx?newsid=73&lang=EN>, Preuzeto 19. 9. 2011.

³⁴ Vidjeti izjave većine visokopozicioniranih političara u medijima u svezi sa procesuiranjem analiziranih slučajeva.

Smjernice bi trebale biti prezentirane sucima i tužiteljima u okviru obveznih treninga u trening-centrima FBiH i RS te na državnom nivou.

Izmjene članka 4, stavak 1. (i)(m)(n)(o) ZoVSTV BiH trebalo bi izvršiti standardnom procedurom uvođenja amandmana na Zakon.

I, konačno, uvođenje funkcije „suca za preliminarno saslušanje“ kao samostalne funkcije sudaca Suda BiH trebalo bi riješiti unutarnjom organizacijom i rasporedom rada sudaca putem Pravilnika bez upošljavanja novog osoblja.

BIBLIOGRAFIJA

- Action Plan for Implementation of the Justice Sector Reform Strategy in Bosnia and Herzegovina (2009 – 2013), web-site: http://www.mpr.gov.ba/userfiles/file/Strate%C5%A1ko%20planiranje/15_%20Action%20Plan%20for%20JSRS_Final.pdf, Retrieved: 22 October 2011
- Azinovic, V., Bassuener, K. and Weber, B. (2011). A security risk analysis: Assessing the potential for renewed ethnic violence in Bosnia and Herzegovina. Faculty of Political Science, University of Sarajevo and Atlantic Initiative, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
- Bemelmans-Videc, M. L. (2007) „*Making accountability work: dilemmas for evaluation and for audit*“, New Jersey: Transaction Publisher, pp 29
- Bosnia and Herzegovina Justice Sector Reform Strategy 2008 – 2012, Ministry of Justice of Bosnia and Herzegovina, http://www.mpr.gov.ba/userfiles/file/Projekti/24__SRSP_u_BiH_-_EJ.pdf, Retrieved 21 May, 2011
- Bryman, A., 2004. *Social Research Methods*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press
- Byrne, B., 2006. Qualitative interviewing. In C. Seale, ed. 2006. *Researching Society and Culture*. 2nd edition, London: SAGE Publications. Ch.14
- Constitution of BiH, http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf, Retrieved 21 May, 2011
- Corruption Eradication Commission (KPK), web-site: <http://www.aca-forum.org/board.do?command=searchDetail&menuId=08030203>, Retrieved 30 September, 2011
- Corruption Eradication Commission (KPK), web-site: <http://www.aca-forum.org/board.do?command=searchDetail&menuId=08030203>, Retrieved 30 September, 2011
- Corruption Eradication Commission of Indonesia, Independent Commission against Corruption (Hong Kong), web-site: <http://www.icac.org.hk/news/issue22eng/button3.htm>, Retrieved 12 December 2009.
- Dragan Čović and the others first degree verdict X-K-05/02, 17 November 2006; second degree verdict X-KŽ-05/02, 02 June 2008
- Edhem Bičakčić and Dragan Čović first degree verdict X-K-09/702, 8 April 2010; second degree verdict X-KŽ-09/702, 31 January 2011
- European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms (1953), CETS No.: 005, <http://conventions.coe.int/treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=005&CL=ENG>, Retrieved 21 May, 2011
- Guidelines for access, publishing and disseminating of information in the possession and under the control of the Prosecutor office of Bosnia and Herzegovina, retrieved on 15. October. 2011. from: <http://www.tuzilastvobih.gov.ba/index.php?opcija=sadržaj&kat=6&id=52&jezik=b>

- http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2010122314120729eng.pdf, Retrieved 21 May, 2011
- Human Rights Committee, General Comment N. 32 on Article 14, 23 August 2007, Para. 19.
- International Covenant on Civil and Political Rights (1966), <http://www.un.org/millennium/law/iv-4.htm>, Retrieved 21 May, 2011
- Judicial and Prosecutorial Training Center of RS, web-site: <http://www.rs.cest.gov.ba/>
- Judicial and Prosecutorial Training Center of FBiH, web-site: <http://www.fbih.cest.gov.ba/>
- Judicial and Prosecutorial Training, web-sites of the Centers: <http://www.fbih.cest.gov.ba/> and <http://www.rs.cest.gov.ba/>
- Komisi Pemberantasan Korupsi/Corruption Eradication Commission (KPK), web-site: <http://www.assetrecovery.org/kc/node/855f5e3a-a346-11dc-bf1b-335d0754ba85.0;jsessionid=77D9F74CD879128411CA718CAAC4A8FA>, Retrieved 28 September, 2011
- Komisi Pemberantasan Korupsi/Corruption Eradication Commission (KPK), web-site: <http://www.assetrecovery.org/kc/node/855f5e3a-a346-11dc-bf1b-335d0754ba85.0;jsessionid=77D9F74CD879128411CA718CAAC4A8FA>, Retrieved 28 September, 2011
- KPK: The Corruption Eradication Commission of Indonesia, Independent Commission against Corruption (Hong Kong), web-site: <http://www.icac.org.hk/news/issue22eng/button3.htm>, Retrieved 12 December 2009.
- Law on criminal procedure of BiH, Official Gazette of BiH, no. 03/03
- Law on the court of BiH, Official Gazette No. 49/09.
- Criminal code of BiH, Official Gazette of BiH, no. 03/03
- Criminal code of FBiH, Official Gazette of FBiH, no. 36/03
- Criminal code of RS, Official Gazette of FBiH, no. 49/03
- Law on High Judicial and Prosecutorial Council BiH, Official Gazette of BiH no. 25/04
- Law on the Centre for Judicial and Prosecutorial Training of Republika Srpska, Official Gazette of RS, 34/02
- Law on the Centre for Judicial and Prosecutorial Training of the Federation of Bosnia and Herzegovina Official Gazette of the FBiH, 22/02
- Law on Free Access to Information in Bosnia and Herzegovina, Official Gazette of the BiH no. 28/00
- Mangen, S., 1999. Qualitative research methods in Cross-national settings. *International Journal of Social Research Methodology*, 2 (2), pp.109-124.
- Marie-Louise Bemelmans-Videc, M. L. (2007) „*Making accountability work: dilemmas for evaluation and for audit*“, New Jersey: Transaction Publisher, pp 29
- Mid-term Strategic Plan of The Ministry of Justice of Bosnia and Herzegovina for the period 2009 – 2011 (2010), Ministry of Justice of Bosnia and Herzegovina, <http://www.mpr.gov.ba/userfiles/file/Strate%C5%A1ko%20planiranje/Institucionalana%20strategija/Revidirani%20SSP%20MP%20BiH%20-%20EJ.pdf>, Retrieved 21 May, 2011
- Miles, M. & Huberman, M., 1994. *Qualitative Data Analysis: an Expanded Sourcebook*. 2nd ed. London: Sage Publication Inc.
- Missing evidences in the case Čović-Lijanović (2011), *Center for Investigative Journalism*, http://www.cin.ba/Stories/P27_Justice/?cid=999,2,1, Retrieved 25 September, 2011
- Mladen Ivanić X-KŽ-06/282-1, 16. July 2010, second degree trial
- OSCE Human Dimension Commitments (2005), <http://www.osce.org/odihr/elections/16363>, Retrieved 21 May, 2011
- Pilar, D. (1999) „*Judicial Independance and Judicial Reform in Latin America*“, in Schedler,

- A., Diamond, L. J., Plattner, M. F. (1999) „*The self-restraining state: power and accountability in new democracies*“, London: Lynne Piener Publisher, Inc, pp 154
- Prior, L., 2004. Documents. In: C. Seale., G. Gobo., J.F., & D. Silverman, eds. 2007. *Qualitative Research Practice*. London: SAGE Publications Ltd. Ch. 22
 - 'Report on Implementation of the Justice Sector Reform Strategy in Bosnia And Herzegovina and Its Action Plan For 2010' (2010), web-site: <http://www.mpr.gov.ba/userfiles/file/Strate%C5%A1ko%20planiranje/EJ%20%20Izvjestaj%20o%20provodjenju%20SRSP%20u%20BiH%20i%20njenog%20AP%20za%20period%20I-VI%202010.pdf>, Retrieved: 22 October 2011
 - Revised Action Plan for Implementation of the Justice Sector Reform Strategy in Bosnia and Herzegovina, web-site: http://www.mpr.gov.ba/userfiles/file/Strate%C5%A1ko%20planiranje/Institucionalana%20strategija/14_4%20Revidirani%20Akcioni%20plan%20za%20provodjenje%20SRSP%20u%20BiH%20-%20EJ.pdf, Retrieved: 22 October 2011
 - Robbins, G. D. (2010) "Bosnia and Herzegovina's Unfinished Judicial Reform", *New Europe*, <http://www.neurope.eu/articles/100381.php>, Retrieved 21 May, 2011
 - Robbins, G. D., 2010 Interview for the ONASA conducted 23.12.2010, web-site: <http://www.oscebih.org/News.aspx?newsid=73&lang=EN>, Retrieved 19 October, 2011
 - Schedler, A., Diamond, L. J., Plattner, M. F. (1999) „*The self-restraining state: power and accountability in new democracies*“, London: Lynne Piener Publisher, Inc,
 - Second Revised Action Plan for Implementation of the Justice Sector Reform Strategy in Bosnia and Herzegovina for the Period 2009 – 2013 (2010), web-site: http://www.mpr.gov.ba/userfiles/file/Strate%C5%A1ko%20planiranje/06_4%20Drugi%20revidirani%20AP%20SRSP%20u%20BiH%20-%20EJ.pdf, Retrieved: 22 October 2011
 - Spot Report of the OSCE - Independence of the Judiciary: Undue Pressure on BiH Judicial Institutions (December 2009 http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2010122314120729eng.pdf, Retrieved: 22 May 2011
 - State High Judicial and Prosecutorial Council (HJPC), web-site: <http://www.hjpc.ba/intro/?cid=3479,2,1>, Retrieved: 30 September, 2011
 - State High Judicial and Prosecutorial Council (HJPC), web-site: <http://www.hjpc.ba/intro/?cid=3479,2,1>
 - Steinke, I., 2004. Quality Criteria in Qualitative Research. In: U. Flick, E. von Kardorff & I. Steinke, eds. 2004. *A Companion to Qualitative Research*. London: SAGE Publications Ltd. Ch.4.7.
 - Tonkiss, F., 2006. Using focus groups. In: C. Seale, ed. 2006. *Researching Society and Culture*. 2nd ed. London: SAGE Publications. Ch. 15.
 - Transparency International BiH: Nemar i neozbiljnost pravosuđa u slučaju Čović-Lijanovići (09.09.2011.), <http://ti-bih.org/arhiva/>, Retrieved 21 May, 2011
 - UN Basic Principles on the Independence of the Judiciary, endorsed by General Assembly resolutions 40/32 of 29 November 1985 and 40/146 of 13 December 1985, Principle 1 and 2., <http://www.un.org/rights/dpi1837e.htm>, Retrieved 21 May, 2011
 - World Bank (2009) Governance Matters: Worldwide Governing Indicators - 1998-2008, http://info.worldbank.org/governance/wgi/mc_chart.asp, Retrieved 21 May, 2011
 - Yin, R., 1989. Case Study Research. Sage Publication, California, pp: 22-26.

PRILOG I - Članak 17. (Nadležnosti) ZoVSTV BiH

Vijeće ima slijedeće nadležnosti:

- imenovanje sudija, uključujući predsjednike sudova, sudije porotnike i dodatne sudije u sve sudove na državnom, entitetskom, kantonalnom, okružnom, osnovnom i općinskom nivou u Bosni i Hercegovini, uključujući Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, s izuzetkom ustavnih sudova entitetâ Bosne i Hercegovine;
- imenovanje glavnih tužioca, zamjenika glavnog tužioca i tužioca u sva tužilaštva na državnom, entitetskom, kantonalnom i okružnom nivou u Bosni i Hercegovini, uključujući i Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine;
- davanje prijedloga nadležnim organima u svezi s njihovim predlaganjem i izborom sudija Ustavnog suda Republike Srpske i imenovanjem sudija u Ustavni sud Federacije Bosne i Hercegovine. Prilikom izvršavanja svojih nadležnosti iz ovog stava, Vijeće, prije davanja prijedloga, traži pismeno mišljenje odgovarajućeg ustavnog suda;
- primanje pritužbe protiv sudija i tužilaca, vođenje disciplinskih postupaka, utvrđivanje disciplinske odgovornosti i izricanje disciplinskih mjera sudijama, sudijama porotnicima, dodatnim sudijama i tužiocima;
- odlučivanje o žalbama u disciplinskim postupcima;
- odlučivanje o privremenom udaljenju od vršenja dužnosti sudija, sudija porotnika, dodatnih sudija i tužilaca;
- nadziranje stručnog usavršavanja sudija i tužilaca i savjetovanje entitetskih centara za edukaciju sudija i tužilaca i Pravosudne komisiju Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine u svezi s usvajanjem programa stručnog usavršavanja sudija i tužilaca;
- određivanje minimalnog obima stručnog usavršavanja koji svaki sudija i tužilac mora ostvariti u toku godine;
- određivanje početne obuke za osobe koje su izabrane za sudije ili tužioce i nadziranje ostvarivanja takve obuke;
- odobravanje godišnjeg izvještaja upravnih odbora entitetskih centara za edukaciju sudija i tužilaca i Pravosudne komisije Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine u dijelu koji se odnosi na početnu obuku i stručno usavršavanje sudija i tužilaca;
- odlučivanje o pitanjima nespojivosti drugih funkcija koje sudije i tužioci obavljaju sa dužnostima sudija i tužilaca;
- odlučivanje o privremenom upućivanju sudija i tužilaca u drugi sud ili tužilaštvo;
- odlučivanje o odsustvima sudija i tužilaca;
- učestvovanje, prema vlastitoj ocjeni, u procesu izrade godišnjih budžeta za sudove i tužilaštva;
- davanje prijedloga u svezi s godišnjim budžetom predloženim od državnih tijela i/ili vlada za sudove i tužilaštva, prema vlastitoj ocjeni;
- davanje i iznošenje prijedloga za izmjenu budžeta predloženih od državnih organa i/ili vlada i/ili Pravosudne komisije Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine nadležnim zakonodavnim organima, prema vlastitoj ocjeni;
- prikupljanje i analiziranje izvještaja, kao i potrebnih informacija o budžetu i prihodima za sudove i tužilaštva kako bi se osigurali statistički podaci za efikasan rad sudova i tužilaštava;
- zalaganje se za adekvatno i kontinuirano financiranje sudova i tužilaštava u Bosni i Hercegovini;
- učestvovanje u izradi nacrtâ i odobravanje Pravilnika o poslovanju za sudove i tužilaštva u Bosni i Hercegovini;
- nadgledanje i savjetovanje sudova i tužilaštava o odgovarajućim i efikasnim tehnikama i

postupcima u svezi sa budžetom, upravljanjem i rukovođenjem, i iniciranje edukacije u tom pogledu;

- pokretanje, nadgledanje i koordiniranje projekata koji se odnose na poboljšanje pitanja vezanih za upravljanje sudovima i tužilaštvima, uključujući traženje finansijskih sredstava iz domaćih i međunarodnih izvora;
- utvrđivanje kriterija za ocjenjivanje rada sudija i tužilaca;
- utvrđivanje kriterija za rad sudova i tužilaštava i pokretanje istraga koje se odnose na postupanje u oblasti uprave ili financija;
- vođenje, koordiniranje i nadgledanje korištenja informacione tehnologije u sudovima i tužilaštvima da bi se u tom pogledu postigla i održala uniformnost u sudovima i tužilaštvima u cijeloj zemlji. Sudovi i tužilaštva mogu uvoditi automatizirane sisteme praćenja i registracije predmeta ili slične sisteme uključujući sisteme podrške i pohranjivanja podataka, samo uz prethodno odobrenje Vijeća;
- utvrđivanje broja sudija, tužilaca i zamjenikâ glavnog tužioca za sudove i tužilaštva iz njegove nadležnosti nakon konsultacija sa predsjednikom suda ili glavnim tužiocem, tijelom nadležnim za budžet i nadležnim ministarstvom pravde;
- prikupljanje informacije i vođenje dokumentacije o profesionalnom statusu sudija i tužilaca, uključujući datum njihovog imenovanja i prestanka funkcije, statističke podatke koji se odnose na njihove radne rezultate, te ostale informacije koje Vijeće smatra bitnim za rad predsjednika sudova, glavnih tužilaca i zamjenika glavnih tužilaca, sudija i tužilaca;
- davanje mišljenje o pritužbama koje podnese sudija ili tužilac koji smatra da su njegova prava utvrđena ovim ili drugim zakonom ili njegova nezavisnost ugroženi;
- davanje mišljenja o nacrtima zakona, propisa i o važnim pitanjima koja mogu utjecati na pravosuđe, pokretanje postupka usvajanja zakona i drugih propisa i davanje smjernica sudovima i tužilaštvima iz nadležnosti Vijeća;
- objavljivanje etičkih kodeksa sudija i tužilaca;
- vršenje drugih ovlaštenja utvrđenih ovim ili nekim drugim zakonom.

PRILOG II - Članak 4. (Članstvo) ZoVSTV BiH

(1) Vijeće čini petnaest (15) članova:

- (a) jedan (1) član koji je sudija Suda Bosne i Hercegovine, kojeg biraju sudije tog suda;
- (b) jedan (1) član koji je tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine, kojeg biraju tužioci tog tužilaštva;
- (c) jedan (1) član koji je sudija Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, kojeg biraju sudije tog suda;
- (d) jedan (1) član koji je tužilac Federalnog tužilaštva Federacije Bosne i Hercegovine, kojeg biraju tužioci tog tužilaštva;
- (e) jedan (1) član koji je sudija Vrhovnog suda Republike Srpske, kojeg biraju sudije tog suda;
- (f) jedan (1) član koji je tužilac Republičkog tužilaštva Republike Srpske, kojeg biraju tužioci tog tužilaštva;
- (g) jedan (1) član koji je sudija kantonalnog ili općinskog suda iz Federacije Bosne i Hercegovine, kojeg biraju sudije kantonalnih i općinskih sudova iz Federacije Bosne i Hercegovine pismenim glasanjem koje organizira predsjednik Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine;
- (h) jedan (1) član koji je tužilac kantonalnog tužilaštva iz Federacije Bosne i Hercegovine, kojeg biraju kantonalni tužioci iz Federacije Bosne i Hercegovine pismenim glasanjem koje organizira glavni tužilac Federalnog tužilaštva Federacije Bosne i Hercegovine;
- (i) jedan (1) član koji je sudija okružnog ili osnovnog suda iz Republike Srpske, kojeg biraju sudije okružnih i osnovnih sudova Republike Srpske pismenim glasanjem koje organizira predsjednik Vrhovnog suda Republike Srpske;
- (j) jedan (1) član koji je tužilac okružnog tužilaštva iz Republike Srpske, kojeg biraju okružni tužioci Republike Srpske pismenim glasanjem koje organizira glavni tužilac Republičkog tužilaštva Republike Srpske;
- (k) jedan (1) član koji je sudija ili tužilac, kojeg bira Pravosudna komisija Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine;
- (l) jedan (1) član koji je advokat, kojeg bira Advokatska komora Federacije Bosne i Hercegovine;
- (m) jedan (1) član koji je advokat, kojeg bira Advokatska komora Republike Srpske;
- (n) jedan (1) član, kojeg bira Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, a koji ne obavlja pravosudnu funkciju i nije iz reda poslanika Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine; i
- (o) jedan (1) član, kojeg bira Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na prijedlog ministra pravde Bosne i Hercegovine, a koji ne obavlja pravosudnu funkciju i nije član Vijeća ministara Bosne i Hercegovine.

(2) Članovi Vijeća su osobe visokih moralnih kvaliteta, poznate po djelotvornosti, stručnosti i profesionalnoj nepristranosti.

(3) Članovi Vijeća su nezavisni i nepristrani u obavljanju svojih dužnosti,

(4) Sastav Vijeća, u pravilu, odražava sastav naroda Bosne i Hercegovine i spolnu zastupljenost u Bosni i Hercegovini. Pravilnik Vijeća regulira postupke koji su neophodni da bi se osiguralo poštovanje važećih odredbi Ustava i zakona Bosne i Hercegovine koji reguliraju ovo pitanje.

(5) Ukoliko u kontekstu nije drugačije naznačeno, odredbe u ovom zakonu koje se odnose na sudije i tužioce tumačit će se tako da uključe sudije, tužioce, predsjednike sudova, glavne tužioce i zamjenike glavnih tužilaca.

(6) Predsjednik Suda Bosne i Hercegovine saziva prvu sjednicu Vijeća najkasnije u roku od 15 dana nakon što se izabere dovoljan broj članova za postizanje kvoruma iz člana 14. (1) ovog zakona.

Marija Lučić-Čatić je rođena 1979. godine u Sarajevu. Doktorirala je na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu gdje je trenutno i uposlena. Objavila je više koautorskih znanstvenih i stručnih radova u domaćim i međunarodnim publikacijama. Kao stručna suradnica sudjelovala je u izradi strateško-planskih dokumenata i inicijativa Ministarstva sigurnosti BiH. Sudionica je mnogih domaćih i međunarodnih seminara, konferencija i radionica te članica Udruge diplomiranih kriminalista Bosne i Hercegovine, Strukovne udruge kriminalista Republike Hrvatske i Evropskog kriminološkog udruženja.

Fond
otvoreno društvo
Bosna i Hercegovina

Fond otvoreno društvo BiH pokrenuo je Program podrške istraživanjima u oblasti javnih politika početkom 2004. godine. Osnovni cilj programa je unaprijeđenje istraživanja i analize javnih politika kako bi se potaknuo argumentovani dijalog i razvio takav način donošenja odluka u oblasti javnih politika koji će počivati na relevantnim informacijama i realnim opcijama.

Program obuhvata edukaciju iz oblasti istraživanja javnih politika, stipendije za istraživanje i mentorstvo u toku istraživanja. Do sada je, u okviru ovog programa, stipendiran 81 istraživač.